

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาพฤติกรรมกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนอนุบาลวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำเสนอตามลำดับดังนี้

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด
2. แนวคิดพฤติกรรมกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า
3. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการควบคุมตนเอง (Self-control)
4. แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชน
5. ทฤษฎีเกี่ยวกับวัยรุ่น
5. ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนอนุบาลวังสมบูรณ์ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับยาเสพติด

องค์การอนามัยโลก (2536, หน้า 59) ได้ให้คำนิยามยาเสพติดไว้ว่า ยาเสพติด คือ ยาที่เสพแล้วเป็นเหตุให้ผู้เสพเกิดความต้องการเสพอย่างไม่รู้จักหยุดหย่อน และต้องการอย่างรุนแรงทั้งร่างกายและจิตใจ ยาเสพติดเป็นปัญหาที่มีความซับซ้อน และมีผลโดยตรงต่อผู้ใช้ และเป็นปัญหา สำหรับบุคคลหลายอาชีพ อาทิเช่น ตำรวจ นักกฎหมาย นักเศรษฐกิจ นักการเมือง ตลอดจนนักศึกษา

โดยทั่ว ๆ ไปคนส่วนมากเข้าใจว่า ยาเสพติดคงหมายถึง ฝิ่น มอร์ฟีน หรือเฮโรอีนเท่านั้น แต่ความเห็นของแพทย์แล้ว ยังมียาและสารเคมีอีกหลายชนิดที่เป็นสารเสพติด ยาเสพติดออกสู่ท้องตลาดหลาย ๆ รูปแบบ บางชนิดก็ออกมาในลักษณะของยารักษาโรค และอีกบางชนิดก็ออกมาในลักษณะคล้ายขนม แม้แต่กระทรวงสาธารณสุขจะคอยควบคุมก็ตาม ยาเหล่านี้ก็ยังลักลอบออกสู่ตลาดมืดจนได้ โดยฝีมือของผู้บ่อนทำลายชาตินั่นเอง บรรดาเยาวชนทั้งหลายมักจะถูกหลอกโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เนื่องจากความอยากรู้อยากเห็น อยากรทดลอง จึงทำให้ขาดความยั้งคิดก้าวไปสู่การทดลองตามคำชักชวนของเพื่อน ๆ ในที่สุดก็สายเกินแก้

ยาเสพติด ไม่เพียงก่อให้เกิดปัญหาภายในประเทศ แต่ทำให้เกิดปัญหาระหว่างประเทศ ด้วย จนมีการร่วมมือในการป้องกันและปราบปราม ในสภาวะการณ์ปัจจุบัน ปัญหายาเสพติดได้เพิ่มความยุ่งยากมากขึ้น ทั้งนี้ก็เพราะว่ายาเสพติดที่ผู้คนติดนั้น ไม่ได้จำกัดเฉพาะยาเสพติดชนิดฝิ่นกัญชาที่ทางการปราบปราม แต่ได้ขยายไปถึงยา เครื่องดื่ม และสารเสพติดที่สามารถซื้อได้ค่อนข้างเสรี

เช่น ยาแก้ปวด เหล้า บุหรี่ สารระเหย ซึ่งยาเสพติดมีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายอาชีพ จึงมีทัศนคติ
 ความของยาเสพติดหลายรูปแบบ ตามความเกี่ยวพันของยาเสพติดที่มีต่อวิชาชีพของบุคคลนั้น ๆ
 เช่น ยาเสพติดในความหมายของเภสัชกร คือ สิ่งที่ทำให้เกิดพิษเรื้อรัง และปรากฏอาการของโรค
 อย่างชัดเจน ภายหลังเมื่อหยุดเสพ นักสังคมสงเคราะห์ กล่าวว่ายาเสพติดเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความ
 เต็ดร้อนในสังคม และสำหรับนักกฎหมาย ยาเสพติดคือสิ่งที่ทำให้เกิดพิษและพิษของมันเป็น
 ต้นเหตุแห่งอาชญากรรมแผ่นดิน (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2533, หน้า 34)

ประเภทของยาเสพติด

สุพัฒน์ วีระเวชเจริญชัย (2536, หน้า 72) แบ่งประเภทของยาเสพติดอาจแบ่งออกตาม
 หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ได้ดังนี้

1. แบ่งตามคุณสมบัติของยาเสพติด คือ

1.1 ยาที่ออกฤทธิ์กดประสาท (Depressant) ได้แก่ ฝิ่น มอร์ฟีน เฮโรอีน เซโคนัล
 บาร์บิโนบาร์บิทัล โบรไมด์ พาราดีไฮด์ และเมธาโดน เป็นต้น ยาเสพติดเหล่านี้จะกดประสาท
 ส่วนกลางหรือสมอง ทำให้ประสาทมีนงง ง่วงซึมและหมดแรง นอกจากนี้ ยังกดศูนย์ประสาท
 การหายใจ ทำให้หายใจช้าลง จนถึงขั้นหยุดหายใจได้

1.2 ยาที่ออกฤทธิ์กระตุ้นประสาท (Stimulant) ได้แก่ ไบโครท่อม โคลเคอิน
 แอมเฟตามีน เป็นต้น ยาเสพติดเหล่านี้จะกระตุ้นประสาทส่วนกลางหรือสมอง ทำให้ประสาท
 ตื่นตัวและกระวนกระวายไม่ง่วงนอน แต่เมื่อหมดฤทธิ์ยาแล้วจะหมดแรง เพราะร่างกายไม่ได้รับ
 การพักผ่อนและอาจจะเกิดอาการตัวสั่น ตึงเครียดถึงกับหมดสติจนถึงขั้นเสียชีวิตได้

1.3 ยาที่ออกฤทธิ์หลอนจิตประสาท (Hallucinogen) ได้แก่ กัญชา แอลเอสดี (L.S.D.
 = Lysergic acid Diethylamide) ดีเอ็มที (D.M.T. = Dimethyl Trytamine) เอสทีพี (S.T.T. = Serenity
 Tranquility Peace) เป็นต้น ยาเสพติดเหล่านี้จะทำให้เกิดประสาทหลอนเห็นภาพผิดปกติ รสสัมผัส
 เปลี่ยนแปลง รวมทั้งอายคนะทั้งห้าของร่างกายแปรปรวน มีปฏิกิริยาผิดไปจากความจริงทั้งหมด

1.4 ยาที่ออกฤทธิ์ผสมผสานกัน (Mixed) ได้แก่ กัญชา ถ้าเสพจำนวนน้อยจะกด
 ประสาทอยู่ชั่วระยะหนึ่ง ต่อเมื่อเสพเพิ่มเข้าไปมากจะกลายเป็นพิษหลอนประสาทได้

2. แบ่งตามที่มาของยาเสพติด คือ

2.1 ยาเสพติดธรรมชาติ ได้แก่ ยาเสพติดที่ได้มาจากต้นพืช เช่น ฝิ่น โคลเคอิน กัญชา
 รวมทั้งที่ได้ปรุงแปรสภาพลักษณะอย่างอื่น โดยกรรมวิธีทางเคมีแล้ว เช่น มอร์ฟีน เฮโรอีน เป็นต้น

2.2 ยาเสพติดสังเคราะห์ ได้แก่ ยาเสพติดที่ได้มาจากการปรุงขึ้นโดยกรรมวิธีทางเคมี
 โดยตรง และนำมาใช้แทนยาเสพติดธรรมชาติได้ เช่น แอมเฟตามีน เพ็คติน ไฟแซปโดน เมธาโดน
 เป็นต้น

พร้อมเพรา ผลเจริญสุข (2544, หน้า 3) ได้สรุปประเภทของยาเสพติดที่แบ่งตามการออกฤทธิ์ แบ่งตามแหล่งที่มา แบ่งตามกฎหมาย และแบ่งตามองค์การอนามัยโลกดังนี้

1. แบ่งตามวิธีการออกฤทธิ์ต่อระบบประสาทส่วนกลาง คือ

1.1 ประเภทกดประสาท เช่น กลุ่มฝิ่น (ฝิ่นยา มอร์ฟีน โคเคอิน เฮโรอิน) ยาระงับประสาทและยานอนหลับ (เซโคบาร์บิทัล อะโนบาร์บิทัล) ยากล่อมประสาท (เมโพรบาเมต ไดอะซีแพมคลอได อาซีพอกไซค์) สารระเหย (ทินเนอร์ น้ำมันเบนซิน) เครื่องดื่มมีนเมา

1.2 ประเภทกระตุ้นประสาท เช่น แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน กระท่อม โคลเคน บุหรี่ กาแฟ เป็นต้น

1.3 ประเภทหลอนประสาท เช่น แอลเอสดี (LSD = Lyser-gic acid Diethylamide) ดีเอ็มที (DMT = Dimethyltryptamine) เห็ดขี้ควาย

1.4 ประเภทออกฤทธิ์ผสมผสาน อาจกด กระตุ้น หรือหลอนประสาทผสมรวมกัน เช่น กัญชา

2. แบ่งตามแหล่งที่มา

2.1 ประเภทที่ได้จากธรรมชาติ เช่น ฝิ่น มอร์ฟีน กระท่อม กัญชา ฯลฯ

2.2 ประเภทที่ได้จากการสังเคราะห์ เช่น เฮโรอิน เซโคบาร์บิทัล แอมเฟตามีน ฯลฯ

3. แบ่งตามกฎหมาย คือ

3.1 ประเภทถูกกฎหมาย เช่น ยาแก้ไอ น้ำดำ บุหรี่ เหล้า กาแฟ ฯลฯ

3.2 ประเภทผิดกฎหมาย เช่น ยาเสพติดให้โทษ เช่น มอร์ฟีน ฝิ่น เฮโรอิน กระท่อม กัญชา แอมเฟตามีน เมทแอมเฟตามีน แอลเอสดี เอ็คซิตาซี-วัตถุออกฤทธิ์ เช่น เซโคบาร์บิทัล เพโม่ลีน ดีเฟลรีน-สารระเหย เช่น ทินเนอร์ กาว แล็กเกอร์

ลักษณะของบุคคลที่ติดยาเสพติด

นวลจันทร์ ทศนชัยกุล (2541, หน้า 179-180) กล่าวว่ายาเสพติด หมายถึง สารเคมีหรือ วัตถุชนิดใด ๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูด นิด หรือด้วยประการใดแล้ว ทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพมากขึ้น ๆ มีอาการถอนยาเมื่ออยากยาและเป็นผลอันตรายแก่ร่างกายและจิตใจของผู้เสพ โดยองค์การอนามัยโลกได้ให้คำจำกัดความของลักษณะการติดยาไว้ ดังนี้มีพลังความต้องการยาสูง เพื่อจะได้เสพต่อไปไม่ว่าจะ ได้มาด้วยวิธีใดมีแนวโน้มที่จะเพิ่มปริมาณยามากขึ้น ภาวะทางจิตและทางร่างกายโดยทั่วไปดำรงอยู่ได้โดยอาศัยยา ทำความเสียหายให้แก่ปัจเจกบุคคล และสังคมอย่างรุนแรง

สุชา จันทน์เอม (2542, หน้า 93-96) กล่าวว่ายาเสพติดทุกประเภทจะก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทั้งทางร่างกายและจิตใจ จะมีอาการที่แสดงออกในผู้ติดยาเหล่านั้น ให้เห็นผลจากพิษภัย

ของยาเพราะเกิดการทำลายระบบประสาท สมองตลอดจนอวัยวะสำคัญของร่างกาย และทำลายจิตใจร่วมไปด้วย มีลักษณะที่ควรสังเกตได้บ้างดังนี้

การเปลี่ยนแปลงของบุคคลทางร่างกายและจิตใจ

1. การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย ผู้ติดยาเสพติดจะมีสุขภาพร่างกายทรุดโทรม เช่น ผู้ติดยา มอร์ฟีน เฮโรอีน ฟีน ในระยะหนึ่งจะมีอาการผอมซูบ เนื้อตัวเหลือง ริมฝีปากเขียว ตาและ ซึม ง่วง เหนงา หาวนอน แก่ต่าหรีไม่รู้สึกรึในรื่องความหิว เปื่อ เลื่อนลอย ซึพจรเต้นช้า หายใจช้า พุดจาไม่อยู่กับร่องกับรอย หากติดชนิดนี้จะพบรอยนึดยาหรือรอยเลือดเป็นจุด ๆ ตามลือผ้า พวกติดไอระเหย มักจะพบรอยไหม้เกรียมที่นิ้วมือ ส่วนที่ติดกัญชาตามปกติสังเกตได้ยาก นอกจากในรื่องรื่องคือ ช่างพุด แก้วตาขยายกว้าง หลุกหลิก ชอบหัวเราะลั่น อยากรูของหวาน มีความผิดปกติทางสายตา ผู้ติดแอมเฟตามีน มักโพงผาง เกะกะระรา พุดจาเร็ว คึกคัก ไม่อยากรูอาหาร ไม่รู้จัก เหน็ดเหนื่อย ปากแห้ง ลมหายใจเหม็น แก่ตาเบิกกว้าง เหนือจัด ชอบเลียริมฝีปาก ชอบถูหรือเกาจมูก สูบบุหรีจัด การติดยาบาร์บิทูเรต เซโคนัล หรือลือแห้ง จะง่วงเหงาหาวนอน มึนซึม พุดจาลากเสียงเหมือนคนเมาลือ เื้อยชา อาเจียน เสร้าสร้อย ชอบทะเลาะด่าทอและผรุสวาท โซซัดโซเซ มีอาการด่าง ๆ เหมือนคนเมาลือแต่ไม่มีกลิ่นลือจากปากและชอบประทุษร้ายตัวเอง

2. การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ ผู้ติดยาเสพติดจะมีความประพฤดิและอารมณ์ผิดปกติไปจากเดิม มีการเปลี่ยนแปลงทางบุคลิกภาพ ขาดความสนใจในตัวเอง ละเลยกิจวัตรประจำวัน ไม่สนใจในความเป็นอยู่ของตัวเอง ขาดความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่เอาใจใส่ต่อการศึกษาล่าเรียน การงาน หืดสูบบุหรี ใช้เงินเปลือง อากัปกิริยาทำทางลบลมคมนัยขึ้น มีอารมณ์หงุดหงิด ฉุนเฉียว โมโหง่าย การสังเกตครื่องมือครื่องใช้ที่ซุกซ่อนแอบแฝง เช่น เข็มนึดยา หลอดใส่ผงชา ซ้อน ตะกั่ว ไม้ขีดไฟ หลอดกาแพ หรือพวกเศษผงเศษไม้ มีคราบตามครื่องมือเหล่านี้ ซึ่งโดยปกติแล้วเขาชนหรือคนทั่ว ๆ ไปไม่ควรมีไว้ใช้ประจำตัว นอกจากนึ่ก็คือการสังเกตจากการที่มียาชนิดต่าง ๆ หลายขนาดต่างสีกัน โดยไม่มีฉลากยาบอกชื่อไว้แน่นอน สังเกตอาการงดยาเสพติด โดยเหตุที่ยาเสพติดมีคุณสมบัติอยู่ประการหนึ่ง คือ ถ้าผู้ติดยาเสพติดไม่ได้เสพยาตามกำหนดเวลา จะปรากฏอาการที่เรียกกันว่า อาการงดยาเสพติด คือ น้ำมูกน้ำตาไหล หาว จาม กระสับกระส่าย หงุดหงิด ทุรนทุราย หนาว ๆ ร้อน ๆ เหมือนเป็นไข้ ปวดท้อง ท้องร่วง อาเจียน ปวดกล้ามเนื้อ ปวดกระดูก ปวดตามข้อ ปวดสันหลังบั้นเอว ปวดในสมอง จุดแน่นในอก อึดอัด คล้ายจะขาดใจ บางรายถึงกับชักตาตั้ง น้ำลายพุมปากเหมือนคนเป็นลมบ้าหมู เหนือไหลซึม อาการที่เกิดขึ้นดังกล่าวเป็นเพราะระบบประสาทในร่างกายถูกทำลายด้วยพิษร้ายของยาเสพติด โดยเหตุที่ยาเสพติดมีหลายประเภท อาการของผู้ใช้ยาเสพติดและอาการงดยาที่แสดงออกอาจจะไม่เหมือนกันหมดทุกประเภท ในรายที่ใช้ยาเสพติดชนิดร้ายแรง เช่น มอร์ฟีน เฮโรอีน จะมีอาการ

รุนแรงและเด่นชัดกว่าประเภทที่ออกฤทธิ์อ่อนกว่า เช่น ไบโกระท่อม กัญชา เป็นต้น และยาเสพติดประเภทออกฤทธิ์อ่อนเมื่อเสพจำนวนน้อยในขณะที่ร่างกายแข็งแรงก็อาจจะสังเกตไม่พบอาการดังกล่าว เลยก็ได้ การสังเกตลักษณะและอาการผู้ติดยาเสพติด โดยดูจากการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจ ลักษณะอาการและสิ่งที่พบได้ ดังนี้ คือ (พริ้มเพรา ผลเจริญสุข, 2545, หน้า 12-14)

การเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย

1. สุขภาพทรุดโทรม ซุปซิด หมองคล้ำ น้ำหนักตัวลด ไม่มีเรี่ยวแรงที่จะทำงานหนัก ริมฝีปากเขียวคล้ำ มักใส่แว่นกรองแสงสีเข้มเพื่อต่อสู้กับแสงสว่าง เพราะม่านตาขยาย เหงื่อออกมาก

2. มีร่องรอยการเสพยาเสพติดให้เห็นที่บริเวณแขนตามแนวเส้นโลหิตดำ มักใส่เสื้อแขนยาวเพื่อปกปิดรอยรอยการฉีดยาเสพติด

3. มีรอยแผลเป็นที่ท้องแขนเป็นรอยกรีดด้วยของมีคมตามขวางเฉียง ๆ

4. นิ้วมือนิ้วมือมีรอยคราบเหลืองสกปรก

5. ผิวหนังหยาบกร้านเป็นแผลพุพอง อาจมีหนอง น้ำเหลือง คล้ายโรคผิวหนัง

การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจ

ความประพฤติ การงานบกพร่อง ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่สนใจสิ่งแวดล้อม ปลดปล่อยปล่อยตัว พุดจาไม่สัมพันธ์กับความเป็นจริง ชอบอยู่คนเดียว ชอบแยกตัวเอง หลบซ่อนตัว ไม่เข้าหาผู้อื่น ทำตัวลึกลับ เป็นคนเจ้าอารมณ์ หงุดหงิดเอาแต่ใจตัวเอง พุดจាក้าวร้าวแม้แต่บิดามารดา ครูอาจารย์ของตนเอง ไม่สนใจความเป็นอยู่ของตนเอง แต่งกายไม่สุภาพเรียบร้อย สีหน้าแสดง ความวิตกกังวลซึมเศร้า เมื่อขาดยาเสพติดจะมีอาการอยากยาเกิดขึ้น คือ น้ำมูกไหล หวานอ่อน กระสับกระส่าย กระวนกระวาย หายใจถี่ถี่ กลืนไส้ อาเจียน เบื่ออาหาร น้ำหนักลด ท้องเดิน ขนลุก เป็นตะคริว แขนขาหรือกล้ามเนื้อส่วนใดส่วนหนึ่งสั่นกระตุก ขบฟัน ปวดเมื่อยตามร่างกาย ปวดเสียวในกระดูก คื่นทุรันทุราย ม่านตาขยายโตขึ้น ความดันโลหิตสูง ชักกระตุก

ก๊อดส์ (Ghodse, 1989, หน้า 3-4, หน้า 12 อ้างถึงใน จันจิรา รอดสงค์, 2545) กล่าวว่า ลักษณะการติดยาอาจแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ การติดยาที่เกิดจากสภาวะทางร่างกาย (Physiological Dependence) คือการแสดงออกของภาวะไม่สมดุลทางร่างกาย เมื่อขาดสารเคมีหรือยา ซึ่งก็คือร่างกายมีภาวะขาดยา (Drug Withdrawal) นั่นเอง การติดยาที่เกิดจากสภาวะทางจิตใจ (Psychological Dependence) คือความคิดหรือความรู้สึกของบุคคลที่ทำให้เชื่อว่าต้องเข้ายา และต้องทำทุกวิถีทางเพื่อให้ได้มาซึ่งยาหรือสารเคมีดังกล่าว ถึงแม้จะรู้ถึงผลเสียที่มีต่อตนเอง แต่ก๊อดส์ (Ghodse, 1989 อ้างถึงใน จันจิรา รอดสงค์, 2545) กล่าวว่าในบางครั้งบุคคลอาจมีความต้องการยาหรือสารเคมีได้ ถึงแม้จะไม่มีความต้องการทางร่างกายเลย ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงผู้ที่ติดยาหรือสารเคมี

จึงจะทำให้ความสำคัญกับการติดยาหรือสารเคมีที่เกิดจากภาวะจิตใจของบุคคลนั้น ๆ จะเห็นได้ว่าการใช้ยาเสพติดหรือสารเคมีต่าง ๆ และไม่สามารถเลิกใช้ได้นั้นมีความสัมพันธ์กับภาวะจิตใจที่อ่อนแอ แต่ไม่ได้เกิดจากภาวะทางจิตใจเพียงอย่างเดียว อาจยังมีสาเหตุอีกหลายประการที่เป็นปัจจัยประกอบที่ทำให้บุคคลใช้ยาเสพติด ซึ่งจะได้อธิบายถึงสาเหตุต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

สาเหตุของการใช้ยาเสพติด

สาเหตุของผู้ที่ติดยาเสพติดอาจเนื่องมาจากความกดดันทางอารมณ์และจิตใจ เช่น มาจากครอบครัวที่มีสิ่งแวดล้อมไม่ดี หรือมาจากครอบครัวที่พ่อแม่ขาดความรักซึ่งกันและกัน ลูก ๆ ขาดความอบอุ่นขาดผู้ปกครองที่ดี ขาดการอบรมสั่งสอน ขาดความเห็นอกเห็นใจ พบแต่ความเบียดเบียนในชีวิต ในที่สุดก็มีแต่ความกลุ้มมอมไม่เห็นอนาคต หันเข้าหายาเสพติดเพื่อหวังจะให้ยาช่วยบรรเทาความกลัดกลุ้มลงได้บ้าง และบุคคลเหล่านี้ก็ได้กลายเป็นอาชญากรแผ่นดินไปเป็นส่วนใหญ่

สาเหตุของการติดยาเสพติดซึ่งมีการวิจัยถึงสาเหตุของการติดยาเสพติดแบ่งตามกลุ่มเป้าหมาย และตัวยาที่เสพสรูปโดยภาพรวม คือ กลุ่มเด็กและเยาวชนทั้งในชุมชนแออัดและในโรงเรียน โดยภาพรวมเริ่มเสพยาเสพติดครั้งแรกตั้งแต่วัยรุ่น นอกเหนือจากเหล้าและบุหรี่ยาเสพติดที่ใช้ครั้งแรก มักเป็นกัญชา รองลงไปคือเฮโรอีน โดยมีสาเหตุจากถูกเพื่อนชักจูงและความอยากลอง ประกอบกับความเชื่อที่ทำให้เกิดความสุขผ่อนคลายความเครียด โดยเฉพาะผู้เสพยาบำบัดต้องการทำงานหนักขึ้นมักเป็นผู้มีอาชีพใช้แรงงานรับจ้าง มีการศึกษาดำในระดับประถม แหล่งแพร่ระบาดของยาเสพติดอยู่ในชุมชน ที่พักอาศัย (พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ, 2540, หน้า 4-5)

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2530, หน้า 187-190) ได้กล่าวว่า สาเหตุที่ทำให้วัยรุ่นติดยาเสพติดนั้นเกิดจากทั้งสภาพจิตใจของวัยรุ่นเองและสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลให้เป็นไปด้วย อาทิ เช่น ความอยากลอง เด็กวัยรุ่นมีนิสัยอยากรู้อยากเห็น อยากรทดลอง โดยเฉพาะกับสิ่งต้องห้าม ยิ่งถูกห้ามมากก็ยิ่งอยากลองมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มวัยรุ่นที่มีบุคลิกควบคุมอารมณ์ไม่ได้ใจอ่อนอ่อนไหว ไม่เป็นตัวของตัวเอง ชอบฟังฟัง ความอยากมีเพื่อน เอาใจและตามใจเพื่อน เนื่องจากช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงที่อ่อนไหวและมีความต้องการที่จะมีกลุ่มเพื่อนร่วมวัยรวมทั้งการยอมรับจากเพื่อน ความผิดหวัง เนื่องจากกระยะวัยรุ่น เป็นระยะที่เด็กเต็มไปด้วยความคาดหวังในเรื่องต่าง ๆ ความคาดหวังมักมีลักษณะเป็นอุดมคติสูงส่ง ซึ่งห่างไกลกับความเป็นจริงของชีวิต ดังนั้นเมื่อเรื่องราวต่าง ๆ ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังจึงทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนไม่สมหวังในชีวิต และความรู้สึกไม่สมหวังนี้ก็จะนำมาซึ่งความเศร้าโศก บางรายจึงหาทางออกเพื่อลบความผิดหวัง ความเสียใจ โดยหนีไปสู่โลกของการติดยาเสพติด ครอบครัว คือลักษณะครอบครัวที่ไม่ให้กำลังใจแก่เด็ก ประวัติวัยรุ่นที่ติดยาเสพติดแทบทุกรายได้ข้อสรุปว่าสภาพครอบครัวมีส่วนผลักดันให้เขาต้องหันเข้าหายาเสพติดเป็นทางออกของปัญหาชีวิตของเขา สถาบันการศึกษา เนื่องจากใจสถาบัน

เหล่านี้ เป็นสถานที่ที่วัยรุ่นมาอยู่ร่วมกันมาก คำบอกเล่าเรื่องยาเสพติดจากเพื่อนร่วมกลุ่ม จึงมีส่วนสำคัญมากที่จะชักจูงให้มีการทดลองเสพยา อย่างไรก็ตาม ในขณะที่เดียวกันสถาบันการศึกษา ก็เป็นแหล่งที่สามารถป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้กับวัยรุ่นได้เป็นอย่างดี

นวลจันทร์ ทศนชัยกุล (2541, หน้า 180) กล่าวถึงสาเหตุของการใช้ยาเสพติด โดยสรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้ เกิดจากความอยากรู้อยากทดลอง ได้ยิน ได้ฟัง บางคนเคยเห็น จึงเกิดความอยากรู้อยากลองว่ายาเสพติดเป็นอย่างไร เพื่อนที่ใกล้ชิดสนิทกันชักชวน การถูกรบเร้าจากคนข้างเคียงบ่อยครั้ง จึงทำให้ยับยั้งใจไม่ได้ สภาพครอบครัวมีปัญหา บรรยากาศภายในครอบครัวไม่ดี ขาดความรัก ความอบอุ่น บิดามารดาห่างเหินไม่ใช้เวลาใกล้ชิดเอาใจใส่เท่าที่ควร ประกอบกับปัจจัยอื่น ๆ ทำให้ไปเข้ากับกลุ่มเพื่อนจึงมีแนวโน้มกระทำผิดได้ง่าย สิ่งแวดล้อมทางโรงเรียน โรงเรียนไม่สามารถอบรมปลูกฝังจริยธรรม ศีลธรรม ควบคุมอย่างมีระเบียบวินัยทำให้โรงเรียนไม่สามารถอบรมสั่งสอนทั้งวิชาการและความประพฤติแก่นักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งแวดล้อมของที่อยู่อาศัย ในเขตที่พักอาศัยรอบบริเวณมีคนเสพยาเสพติด มีการซื้อขายการได้อื่น การได้พบเห็น และที่ร้ายแรงที่สุดคือ ในบ้านมีคนที่ใช้ยาเสพติด สื่อมวลชนต่าง ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ และภาพยนตร์ การประชาสัมพันธ์ การแพร่ภาพ ซึ่งส่งผลทั้ง 2 ด้าน คือ ด้านหนึ่งก็ช่วยควบคุมและป้องกัน แต่อีกด้านกลับเป็นการชักจูงโน้มน้าวไปโดยอัตโนมัติ

สุชา จันทน์เอม (2542, หน้า 101) ได้แยกแยะสาเหตุของการติดยาเสพติดให้โทษได้ดังนี้ ติดยาเพราะยาซึ่งมีคุณสมบัติให้ติดเอง ผู้เคยเสพยาต้องใช้เวลาเสพติดนั้นซ้ำต่อไปเรื่อย ๆ ผู้เข้าไปคลุกคลีกับยาเสพติดแม้จะมีสุขภาพดีและมีความตั้งใจแน่วแน่ว่าจะไม่ยอมให้ติด แต่ในบางครั้งผู้นั้นก็อาจติดได้เช่นกันความอ่อนไหวทางจิตใจและอารมณ์ ซึ่งรุนแรงมากน้อยแล้วแต่บุคคล วัยรุ่นที่ต้องการจะทำอะไรตามใจชอบหรือความนึกคิดของตน ต้องการที่จะได้รับสถานภาพทางสังคม เช่น ต้องการเป็นที่ยอมรับนับถือในหมู่เพื่อนฝูง โดยพยายามทำอะไรให้คล้าย ๆ กัน เลียนแบบตามกัน ต้องการประสบการณ์ใหม่ เช่น อยากทดลองกระทำในสิ่งที่ตนไม่เคยกระทำมาก่อน บางคนต้องการหลีกเลี่ยงจากความทุกข์ยากที่ประดังมาจากสิ่งแวดล้อมรอบด้าน หรือจากความรู้สึกภายในที่ไม่สบายหรือความเจ็บปวดต่าง ๆ หันมาสร้างโลกของตัวเองโดยการเสพยา ติดยาเพราะถูกชักชวน ถูกหลอกลวง ถูกบีบบังคับจากหมู่คณะ สิ่งแวดล้อม นับว่ามีอิทธิพลสำคัญอย่างยิ่งในการชักจูงให้บุคคลเสพยาเสพติด เช่น อยู่ในละแวกที่อยู่อาศัยที่มีการค้ายาเสพติดและติดยาอบบ้าน การอาศัยในครอบครัวเดียวกับผู้เสพยาเสพติด ครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กอย่างยิ่งเพราะ ครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่ได้ให้การอบรมทางด้านจิตใจ แก่เด็กตลอดเวลา อุปนิสัยส่วนตัวของเด็ก อารมณ์ของเด็ก มีจุดเริ่มต้นมาจากบ้าน เพราะฉะนั้นครอบครัวจึงเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลหล่อหลอมให้เด็กเป็นคนดีหรือคนเลวได้

ชุสเตอร์ และคิลบี (Schuster & Kilby, 1993, หน้า 778 อ้างถึงใน สยาม มุกสิกไชย, (2549) กล่าวถึงสาเหตุการใช้จ่ายผิดพลาดว่าเกิดจากความวิตกกังวลพฤติกรรมของเพื่อนถ้าเพื่อนดื่มเหล้าหรือสูบบุหรี่ วัยรุ่นนั้นอาจจะมีพฤติกรรมเช่นนั้น วัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่แตกแยกหรือมีการใช้จ่ายผิดพลาด วัยรุ่นนั้นจะมีความเสี่ยงต่อการใช้จ่ายผิดพลาดด้วยเช่นกัน วัยรุ่นที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำมีแนวโน้มที่จะใช้จ่ายผิดพลาด การใช้จ่ายผิดพลาดในวัยรุ่น จะมีลักษณะเฉพาะผู้ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน และมักเกิดในวัยรุ่นที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

โทษและพิษภัยของยาเสพติด

การติดยาเสพติดทุกประเภทมีแต่โทษไม่มีคุณประโยชน์เลย โทษที่เห็นได้ง่าย ๆ คือ สุขภาพร่างกายของผู้เสพจะเสื่อมโทรมลง ต่อมาจิตใจก็เลวลง ร้ายขึ้น ไม่สนใจในการศึกษาเล่าเรียนและการทำงานอาชีพ ทำลายชื่อเสียงเกียรติยศของตนเองและวงศ์ตระกูล และนำไปสู่การประกอบอาชญากรรม มีผลกระทบกระเทือนถึงสังคมส่วนร่วมและเศรษฐกิจของประเทศชาติ โทษของยาเสพติดจึงอาจสรุปได้ดังนี้ (พัฒน์ สุจันง, 2529, หน้า 24-28)

โทษต่อตนเอง ยาเสพติดจะทำลายกระทำงานของสมองส่วนกลาง ประสาทอัตโนมัติ และประสาทส่วนปลาย ส่งผลให้ควบคุมตัวเองไม่ได้ ทำให้ร่างกายมีสภาพทรุดโทรมอ่อนแอ และเกียจคร้านไม่ยอมทำอะไรเอาแต่นอน

โทษต่อครอบครัว สูญเสียเงินทองและทรัพย์สิน ไปด้วยการซื้อยาเสพติดทำให้ฐานะยากจนลูกเมียต้องลำบาก ทำลายชื่อเสียงของครอบครัว บุคคลในครอบครัวมีความทุกข์ใจ

โทษต่อชาติบ้านเมือง ประเทศชาติต้องสูญเสียเงินรายได้ไปกับค่ายาเสพติด และเมื่อมีประชากรในบ้านเมืองติดยาเสพติดกันมากทำให้ประเทศชาติสูญเสียทรัพยากรมนุษย์ในการพัฒนาประเทศและการติดยาเสพติดยังเป็นต้นเหตุของการเกิดอาชญากรรมด้วย

นอกจากนี้การกำหนดอัตราโทษตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. 2534 (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2544, หน้า 8-9) มีดังนี้

ข้อหา-อัตราโทษ

สนับสนุนหรือช่วยเหลือผู้กระทำความผิดก่อนหรือขณะกระทำความผิดจัดหาหรือให้เงินหรือทรัพย์สินยานพาหนะสถานที่ หรือวัตถุใด ๆ เพื่อประโยชน์หรือให้ความสะดวกแก่การกระทำความผิด หรือเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิดพ้นจากการจับกุม จัดหาหรือให้เงินหรือให้ทรัพย์สินที่ประชุม ที่พำนัก หรือที่ซ่อนเร้นเพื่อช่วยเหลือ หรือให้ความสะดวกแก่ผู้กระทำความผิด หรือเพื่อช่วยให้ผู้กระทำความผิดพ้นจากการจับกุมรับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด จากผู้กระทำความผิด เพื่อประโยชน์หรือให้ความสะดวกแก่การกระทำความผิดหรือเพื่อมิให้ผู้กระทำความผิด

ถูกลงโทษ ปกปิด ซ่อนเร้น หรือเอาไปเสีย ซึ่งยาเสพติดหรือวัตถุใด ๆ ที่ใช้ในการกระทำความผิด เพื่อช่วยเหลือผู้กระทำความผิด ซึ่แนะ หรือติดต่อบุคคลอื่นเพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดผู้ใด สมคบโดยการตกลงกันตั้งแต่สองคน ขึ้นไป เพื่อกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ข้อหา 1-6 ระวังโทษเดียวกับตัวการ ข้อหา 7 จำคุกไม่เกิน 5 ปี หรือปรับไม่เกิน 50,000 บาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ

แนวคิดพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า

พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาเสพติด หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติ ของนักเรียนที่แสดงออกเพื่อตอบสนองหรือโต้ตอบสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในสภาพการณ์หนึ่ง เพื่อป้องกันการ เสพยาเสพติดประกอบด้วย

1. การหลีกเลี่ยงจากยาบ้า หมายถึง การที่นักเรียนสามารถหลีกเลี่ยงจากการทดลองเสพยาบ้า หลีกเลี่ยงจากการเสพยาบ้าเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหา หลีกเลี่ยงจากการเสพยาบ้าเพื่อกระตุ้นร่างกาย ในการทำงาน แต่สามารถปฏิบัติตนให้ห่างไกลจากยาบ้าโดยการทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์เพื่อให้เกิดผลดีต่อตนเอง โดยมีรายละเอียดของพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า ดังนี้

1.1 หลีกเลี่ยงจากการทดลอง นักเรียนในระดับมัธยมอยู่ในช่วงวัยรุ่นที่มีการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงจากวัยเด็กเข้าสู่วัยรุ่น มีความต้องการเป็นอิสระ มีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์อย่างรวดเร็ว เริ่มมีความคิดเป็นของตนเอง ต้องการตัดสินใจด้วยตนเอง ต้องการแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ เชื่อว่าตนเองสามารถหยุดหรือเลิกได้ทันที หรือต้องการหาประสบการณ์ในการเสพยา เนื่องจากคิดว่าการใช้ยาบ้าจะไม่ทำให้เกิดการติด ความเข้าใจที่วัยรุ่นเชื่อนั้น อาจทำให้วัยรุ่นทดลองเสพยาบ้า ซึ่งถือเป็นความเข้าใจที่ผิดเกี่ยวกับยาบ้า เพราะการริเริ่มเสพยาบ้าในครั้งแรกอาจเป็นหนทางไปสู่การเสพยาบ้าในครั้งต่อ ๆ ไป อาจทำให้ติดยาบ้าได้ในที่สุด

1.2 หลีกเลี่ยงการใช้ยาบ้าเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหา ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมันเผชิญกับปัญหาต่าง ๆ มากมาย เช่น ปัญหาส่วนตัว ปัญหาการทำงาน ปัญหาครอบครัว เป็นต้น นักเรียนควรจะต้องศึกษาถึงสาเหตุที่มาของปัญหา และจะต้องพยายามคิดค้นหาวิธีการที่เหมาะสมที่สุดเพื่อจะแก้ไขปัญหา การคิดวิธีการแก้ปัญหาอาจได้มาโดยการศึกษาหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ หรือการขอคำปรึกษาจากบุคคลอื่น ๆ แล้วจึงตัดสินใจเลือกวิธีที่ดีที่สุดสำหรับการแก้ปัญหา ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ดี ตรงกันข้ามกับการใช้ยาบ้าเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหา การที่นักเรียนเลือกที่จะหันไปเสพยาบ้าเมื่อไม่สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตได้นั้น ไม่ได้เป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง นอกจากจะไม่ได้เป็นการแก้ปัญหาที่ตรงจุดแล้วยังเป็นการเพิ่มปัญหาเข้าไปอีกด้วย

1.3 หลีกเลี่ยงการใช้ยาบ้าเพื่อกระตุ้นร่างกายในการทำกิจกรรม เนื่องจากการที่นักเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับยาบ้าว่า ช่วยกระตุ้นการทำงานของร่างกาย ทำให้ร่างกายรู้สึกกระปรี้กระเปร่า เพิ่มพลังในการทำงานต่าง ๆ อีกทั้งยังช่วยทำให้ทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ได้เป็นระยะเวลานานขึ้น ทำให้นักเรียนใช้ยาบ้าเพื่อช่วยกระตุ้นร่างกาย ถือว่าเป็นการใช้ยาบ้าในทางที่ผิด และขาดความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับยาบ้า เพราะอาจจะส่งผลทำให้ติด และในระยะยาวร่างกายจะทรุดโทรม ประสิทธิภาพในส่วนของการทำงานของสมองจะลดลง เนื่องจากสารเคมีที่ผสมอยู่ในยาบ้าจะไปทำลายเซลล์สมอง ดังนั้น เมื่อรู้สึกเหน็ดเหนื่อย อ่อนเพลีย แสดงว่าร่างกายต้องการพักผ่อน ไม่ควรฝืนทำงานหรือใช้ยากระตุ้นให้ทำงานได้ ควรพักผ่อนให้เต็มที่เพื่อร่างกายจะได้สดชื่น และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนควรตั้งใจเรียนหนังสือ และเตรียมตัวให้พร้อมเพื่อจะได้ไม่ต้องโหมคู้หนังสือเฉพาะเวลาใกล้สอบ

2. การปฏิเสธคำชักชวนจากผู้อื่น หมายถึง นักเรียนมีความสามารถในการสื่อสารเพื่อแสดงออกถึงความต้องการที่แท้จริงของตน ที่จะไม่ยอมรับคำชักชวนที่จะนำไปสู่พฤติกรรมการเสพยาบ้าการปฏิเสธ ในสถานการณ์ที่นักเรียนได้รับการชักชวนจากเพื่อนให้ลองเสพยาบ้าด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ขาดประสบการณ์ รวมถึงความอยากรู้อยากลอง เป็นสาเหตุของการที่นักเรียนติดยาบ้า ดังนั้น การเรียนรู้วิธีคิดแก้ปัญหาในสถานการณ์ที่กำลังเผชิญอยู่พร้อมกับการปฏิเสธอย่างถูกวิธี จึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่นักเรียนควรฝึกฝน การปฏิเสธเป็นสิทธิส่วนบุคคล ซึ่งเป็นความต้องการที่แตกต่างกันของแต่ละคน que ทุกคนควรให้ความเคารพสิทธินั้น ๆ อีกทั้งยังเป็นสิ่งที่นักเรียนสามารถเรียนรู้และฝึกฝนได้ แม้จะเป็นสาเหตุทำให้เสียมิตรภาพหรือเสียความรู้สึก ทั้งนี้หากมีการปฏิเสธที่ถูกต้องตามหลักวิธีก็อาจช่วยให้เกิดความรู้สึกที่ดี และไม่เสียสัมพันธภาพได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 56)

การปฏิเสธที่ดีมี 3 ขั้นตอน คือ

1. ใช้ความรู้สึกเป็นข้ออ้างประกอบเหตุผล เพราะการใช้เหตุผลอย่างเดียวมักถูกโต้แย้งด้วยเหตุผลอื่น การอ่านความรู้สึกจะทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ขั้นนี้เป็นการวิเคราะห์ เมื่อนักเรียนถูกชวนก็ควรรู้จักวิเคราะห์สิ่งที่ถูกชวนนั้นว่ามีผลดี ผลเสียอย่างไรทั้งด้านสุขภาพ (เกิดโทษต่อร่างกายหรือไม่) เศรษฐกิจ (ใช้เงินอย่างคุ้มค่าหรือไม่) และสังคม (ตนเอง/ ครอบครัว/ ชุมชนจะได้รับผลจากการกระทำของเราหรือไม่)

2. การขอปฏิเสธ เป็นการบอกปฏิเสธเมื่อได้วิเคราะห์แล้วว่าเป็นสิ่งที่ไม่ควรกระทำ เกิดผลเสียมากกว่าผลดี การพูดปฏิเสธต้องชัดเจนในคำพูดหรือการบอกความต้องการของตนเองอย่างสุภาพ แข็งขันในน้ำเสียงและคำพูด

3. การถามความคิดเห็น เป็นการให้ความสำคัญกับอีกฝ่ายหนึ่ง เพื่อรักษาน้ำใจของผู้ชวน และกล่าวขอบคุณเมื่อผู้ชวนยอมรับ พร้อมแนะนำให้ผู้ชวนเลิกการกระทำนั้น การหาทางออกเมื่อ ถูกเข่าชี้ หรือสบประมาทเพื่อให้ทำตาม นักเรียนควรมีความเชื่อมั่นในตนเองกล้าแสดงออก ไม่ควร หวั่นไหวไปกับคำพูด แต่ควรยืนยันการปฏิเสธด้วยน้ำเสียงที่มั่นคง

ข้อควรปฏิบัติเมื่อถูกชักชวนให้เสพยา

เมื่อถูกชักชวนให้เสพยาควรเลือกวิธีปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. บอกไปตรง ๆ เลยกว่า “ไม่หรือก ขอบใจนะ” แม้วิธีปฏิเสธเช่นนี้อาจดูว่าธรรมดาแต่ ทว่าป็นคำพูดที่หลายคนมักจะมองข้าม คำว่า “ไม่หรือก ขอบใจนะ” จะใช้ได้ผลทั้งเมื่อตกอยู่ใน สถานการณ์ที่ถูกเพื่อนชวนอย่างเป็นมิตร หรือถูกกดดัน อย่างไรก็ตามก็ต้องตระหนักอยู่เสมอว่า คำปฏิเสธเช่นนี้อาจจะใช้ไม่ได้ผลเสมอไป ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีวิธีการปฏิเสธรูปแบบอื่นรองรับ ด้วย

2. ใช้เหตุผลหรือข้ออ้าง บ่อยครั้งที่วัยรุ่นมักลำบากใจที่จะบอกปฏิเสธเพื่อน ดังนั้นวัยรุ่นน จะต้องรู้เท่าทันที่จะหลีกเลี่ยงการถูกกดดันจากกลุ่มเพื่อน หรือแก๊งที่ชักชวนให้เสพยา โดยให้ เหตุผลหรือข้ออ้าง เพียงแต่ต้องระลึกเสมอว่า เหตุผลหรือข้ออ้างนี้จะต้องทำให้ผู้ชักชวนยอมแพ้ไป เองได้

3. พูดปฏิเสธซ้ำซาก การยืนยันกระต่ายขาเดียวว่า “ไม่” อย่างซ้ำซากนับเป็นวิธีการปฏิเสธที่ ได้ผล เมื่อต้องการบอกจุดยืนของตนเอง และอาจใช้เทคนิคปฏิเสธแบบร่วมอื่นร่วมด้วยได้

4. เดินหนี วิธีการนี้นับว่าเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ใช้ได้ผลมากที่สุด ทั้งนี้จะต้องตระหนักว่าเรา มีสิทธิเต็มที่จะปฏิเสธสิ่งไม่ดีที่ผู้อื่นหอบยื่นมาให้

5. เปลี่ยนเรื่องสนทนา ในบางสถานการณ์เราไม่อาจสามารถเดินหนีได้หรือหลีกเลี่ยง สภาวะการถูกกดดัน ได้ ดังนั้นให้ลองเปลี่ยนหัวข้อการสนทนา เพื่อเบี่ยงเบนความสนใจของ ผู้ชักชวน เมื่อคุยจนเบื่อแล้วให้หาโอกาสเดินหนีออกมาทันที

6. หลีกเลี่ยงสถานการณ์ สามัญสำนึกของมนุษย์จะบอกว่าสถานที่ใด เวลาใดเสี่ยงต่อการ เกิดเหตุการณ์รุนแรงหรือต้องตกอยู่ในสภาวะถูกกดดัน ดังนั้น พยายามหลีกเลี่ยงสถานการณ์เหล่านี้ ให้มากที่สุด เพื่อความไม่ประมาทควรแจ้งให้พ่อแม่ทราบว่าเราทำกิจกรรมใดบ้าง และไปกับใคร

7. ทำเป็นไม่สนใจ หากต้องเผชิญหน้ากับผู้ชักชวนให้เสพยา พยายามอย่าคุยด้วยให้ หันไปคุยกับคนอื่นที่เหลือ เป็นการซื้อเวลาก่อนที่จะนำวิธีการปฏิเสธอื่น ๆ มาใช้

8. เลือกคบเพื่อนดี วิธีการนี้นับได้ว่าเป็นการปฏิเสธการเสพยาที่สำคัญที่สุด การคบ เพื่อนที่ดีจะทำให้เราไม่ต้องตกอยู่ในวังวนของการเสี่ยงถูกชักนำไปให้ลองเสพยา ตรงกันข้ามหากเรา คบแต่เพื่อนที่มีปัญหา ปัญหาก็คงจะมาถึงตัวเราไม่ช้าก็เร็วการปฏิเสธ เป็นความสามารถในการใช้

คำพูดและท่าทางเพื่อสื่อสารความรู้สึกนึกคิดของตนเอง และความสามารถในการรับรู้สึกนึกคิดของอีกฝ่าย เป็นสิ่งที่สำคัญของการสร้างสัมพันธภาพและการสื่อสาร การปฏิเสธมีประโยชน์อย่างยิ่งในเชิงยับยั้ง เป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการป้องกันยาบ้า ซึ่งนักเรียนหรือวัยรุ่นมักจะมีปัญหาในการแสดงออกในเรื่องต่าง ๆ ที่กระทำลงไปเพราะความเกรงใจเพื่อน กลัวเสียความสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อน แม้จะได้ตัดสินใจแล้วว่าไม่ต้องการทำเช่นนั้น ดังนั้น การปฏิเสธจึงเป็นสิ่งที่วัยรุ่นหรือนักเรียน จำเป็นต้องเรียนรู้และฝึกฝนจนมีความชำนาญ เพื่อสามารถที่จะนำไปปรับใช้ในสถานการณ์ที่ถูกเพื่อนชักชวนให้ทดลองเสพยาบ้า

แนวคิดเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากการเสพยาเสพติด

จากแนวคิดรูปแบบจิตวิทยา-สังคม ซึ่งเป็นรูปแบบที่ยอมรับกันว่ามีหลักการและเหตุผล ซึ่งวิธีการที่จะนำไปสู่เป้าหมายได้นั้น ได้มีหลักการจัดการศึกษาเพื่อป้องกันการเสพยาบ้าหรือป้องกันการใช้ยาในทางที่ผิด โดยมุ่งเน้นพัฒนา “คน” เป็นสำคัญ จึงได้จัดการศึกษาเน้นการปลูกฝังการอบรมเลี้ยงดูเยาวชนให้มีพัฒนาการและเจริญงอกงามไปตามวัย ให้มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตสมบูรณ์ รู้จักปรับปรุงคุณภาพแห่งชีวิตของตนเอง ของครอบครัวและสังคม สร้างเสริมให้มีค่านิยมและทัศนคติที่ถูกต้องเหมาะสม สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรองทอง เสนชัย, 2545, หน้า 45) แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันการพึ่งยาบ้า ประกอบด้วย

1. มีความสามารถ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการแสดงออก ความสามารถ ท่าทาง การพิจารณาจากผู้อื่น การนับถือตนเองที่บุคคลมีอยู่อาจแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสถานการณ์ การนับถือตนเองนับเป็นจุดสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหา อันเนื่องมาจากการใช้ยาในทางที่ผิดหรือการพึ่งยาบ้า เพราะเป็นภูมิคุ้มกันที่จะต้องใช้มาตรการทางการศึกษาเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก เมื่อเด็กเห็นคุณค่าและความสำคัญของตนเองแล้วจะทำให้ไม่เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนโดยการหันไปพึ่งยาบ้า โดยมีแนวทางปฏิบัติ ได้แก่ ได้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การรักษาความสะอาด การประกวดคำขวัญ การจัดชุมนุมหรือชมรมต่าง ๆ ตามความสนใจของผู้เรียน เป็นต้น

2. การส่งเสริมความสัมฤทธิ์ผล คือ การส่งเสริมให้บุคคลประสบความสำเร็จได้รับการยกย่อง ได้รับความรัก ความอบอุ่น ความสามารถ ความเชื่อมั่นในตนเอง จัดบริการให้คำปรึกษาเพื่อหาแนวทางการแก้ไข รวมทั้งเสริมประสบการณ์และทักษะให้แก่ผู้เรียน ความสัมฤทธิ์ผลจะสร้างความเชื่อมั่นในตนเองที่จะพัฒนาทั้งร่างกาย สมอง และจิตใจได้ และจะนำไปสู่การนับถือตนเองต่อไป

3. การส่งเสริมให้เกิดความรู้สึกมุ่งมั่น คือ การส่งเสริมให้บุคคลมีความสำนึกในค่าของมนุษย์ สร้างสรรค์เป้าหมายเกิดพลังที่จะผลักดันตนเองให้ไปสู่เป้าหมายนั้น โดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มองเห็นวัตถุประสงค์ของตนเองและผู้อื่นในการสร้างสรรค์ เห็นแนวทางที่จะไปสู่

จุดหมายนั้น มีอิสระที่จะตัดสินใจเลือกแนวทางของตนเองในการไปสู่จุดหมายนั้น มีพลังผลักดันตนเองเพื่อเผชิญกับปัญหาอุปสรรคในชีวิต โดยการจัดกิจกรรมในหลักสูตรและนอกหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งจัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ควรให้มีกิจกรรมแนะแนว เป็นต้น

4. การจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมความความเคารพตนเอง ผู้อื่น และเกียรติภูมิของบุคคล คือ การส่งเสริมประสบการณ์ที่เหมาะสมกับความสามารถ ความเข้าใจ ความถนัดของบุคคลในการปฏิบัติหน้าที่ มีความรับผิดชอบ ความอดทน ความเคารพในสิทธิหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนการให้ความยกย่องบุคคลอื่น ส่งเสริมและให้โอกาสผู้เรียนทำกิจกรรมเป็นหมู่คณะ รวมทั้งฝึกให้ผู้เรียนรู้จักดำเนินชีวิตแบบประชาธิปไตยในสถานศึกษา เป็นต้น

5. การพัฒนาทักษะส่วนตัว และทักษะทางสังคมอันจำเป็นต่อการปฏิบัติตน ซึ่งทักษะส่วนตัวและทักษะทางสังคม เป็นสิ่งที่จะต้องมีความรู้กันไปตลอดชีวิต เพราะมนุษย์จะต้องติดต่อมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอยู่เสมอ ดังนั้น การพัฒนาทักษะส่วนตัวและทักษะสังคมจึงจำเป็นต้องฝึกฝนให้บุคคลเกิดความสันทัดในการติดต่อกับบุคคลอื่น การทำงานเป็นทีม การช่วยเหลือผู้อื่น การเรียนรู้ส่วนตน การใช้เหตุผลในการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อความหมาย ดังนั้น องค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาให้กับบุคคลได้

6. การส่งเสริมทักษะในการประกอบอาชีพ คือ การจัดกิจกรรมทางเลือกต่าง ๆ ให้แก่บุคคล เพื่อเป็นช่องทางในการดำรงชีวิตตามความสนใจ และความถนัดส่วนบุคคล โดยมีแนวทางปฏิบัติ ได้แก่ การจัดให้มีการบริการแนะแนวอาชีพ เช่น การฝึกฝนอบรมดูงาน การให้ความรู้ฝึกอบรมขั้นตอนในการวางแผนอาชีพ พัฒนาทักษะในการตัดสินใจ การศึกษาความต้องการด้านอาชีพของชุมชน และการเตรียมตัวเพื่อเลือกอาชีพ เป็นต้น

ทั้งนี้ ทางโรงเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดผลดีต่อตนเอง การทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์ คือการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองห่างไกลจากยาบ้า ภัยรุมล้อมมีพลังงานเหลือเฟือ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และต้องการการแสดงผลออกเพื่อเสริมในส่วนดีจากภายในจิตใจ มีกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมให้กับวัยรุ่นได้หลุดพ้นไปจากความเสี่ยงที่จะติดยา และสามารถสร้างความพึงพอใจให้กับตนเองได้ ซึ่งจะขอเสนอกิจกรรมดังต่อไปนี้

(พนม เกตุมาน, 2535, หน้า 93-95)

1. กิจกรรมที่สร้างความนับถือตนเอง คือ สิ่งที่เขาทำได้ดี เป็นประโยชน์ เป็นที่ยอมรับชื่นชมจากผู้อื่น สิ่งเหล่านี้พ่อแม่ ครูอาจารย์ต้องพยายามมองหาในเด็กแต่ละคนอาจไม่เหมือนกัน การมองเขาในแง่ดีและให้โอกาสเขาแสดงผลออก มีการชื่นชมที่เหมาะสม จะเสริมให้เด็กอยากทำดี

ที่สุด เขาจะเกิดความภาคภูมิใจ มั่นใจ และนับถือตนเอง แล่นี่เขาก็ไม่ต้องการยาบ้ามาช่วยสร้างความสุขในใจ

2. กิจกรรมที่ทำแล้วประสบความสำเร็จซึ่งต้องตรงกับความถนัดของตัวเอง เขาความสำเร็จทำให้เขาอยากทำซ้ำ ๆ และพัฒนาเป็นการเรียน การทำงาน โดยมีความอดทน บากบั่น ต้องการความสำเร็จมากขึ้น

3. กิจกรรมที่สร้างความมุ่งมั่น และเกิดเป้าหมายในใจที่ดี บางครั้งงานอาจจะยากและใช้เวลาแต่ด้วยความสนุกสนานท้าทาย จะสร้างความบากบั่นมานะพยายามให้ได้ผลสำเร็จตามเป้าหมายของเขา และสิ่งนี้ต้องฝึกให้เขารู้ว่ามีเป้าหมายที่งดงามในชีวิตที่เขาจะสามารถไปถึงได้ชีวิตเขาจะได้มีคุณค่า มีประโยชน์ และอยากทำต่อไป บางครั้งความลำบากในงาน จะกระตุ้นให้เขาคิดหาทางแก้ปัญหา และลงมือทำ ลองผิดลองถูกด้วยตนเอง

4. กิจกรรมที่สร้างความรับผิดชอบ ทำให้เขารู้สึกเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมและอยากทำให้ดีที่สุด รู้สึกผูกพันกับงาน อาจเป็นงานกลุ่ม งานบ้าน หรืองานรับผิดชอบแบบผู้ใหญ่ โดยเริ่มต้นจากงานเล็ก ๆ ที่ทำได้ก่อน การได้รับความชมเชยหรือรางวัลจากความรับผิดชอบนั้นจะช่วยให้เขามีกำลังใจทำ

5. กิจกรรมที่เพิ่มทักษะในการคิด และการลงมือทำ วัยรุ่นยังขาดประสบการณ์การวางแผนและการประเมินสถานการณ์ การมีกิจกรรมเพื่อฝึกสิ่งเหล่านี้โดยให้เขาสนุกสนานและใช้สมองควบคู่ไปกับการกระทำ จะช่วยให้เขามีความมั่นใจในตนเองมากขึ้น

6. กิจกรรมที่เสริมให้เป็นอาชีพ หรือมีช่องทางจะนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป ซึ่งคงต้องให้ผู้ใหญ่คอยชี้แนะ และให้ความช่วยเหลือในเบื้องต้น เปิดโอกาสให้มีการเรียน การฝึก ตามความชอบความถนัดของเขา

7. กิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างให้วัยรุ่นมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ มากขึ้น เขาจะมีความสุขได้ด้วยตนเอง สามารถแก้ไขปัญหา และดำเนินชีวิตต่อไปได้โดยไม่สนใจยาบ้า และบ่อยครั้งสามารถแทรกสิ่งเหล่านี้ลงไปในชีวิตประจำวัน เช่น กีฬา กิจกรรมกลุ่ม ดนตรี ศิลปะ ค่ายพักแรม หรือการบำเพ็ญประโยชน์ เมื่อวัยรุ่นเกิดความอยากจะทำในสิ่งที่ดี มีเป้าหมายของตนเองเช่นนี้ ก็จะเป็นภูมิคุ้มกันยาบ้าได้อย่างดี ในทางตรงกันข้ามถ้าวัยรุ่นขาดสิ่งเหล่านี้ เขาจะกลายเป็นวัยรุ่นที่มีปัญหาหลาย ๆ ด้าน ดังนั้น การให้วัยรุ่นได้มีโอกาสทำกิจกรรมจึงเหมาะสมและคุ้มค่าเป็นอย่างยิ่งต่อการป้องกันปัญหา ยาบ้า

นอกจากนี้ โรงเรียนควรมีการใช้กระบวนการแนะแนวเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาบ้า เพื่อแก้ไขปัญหาด้านจิตใจ เป็นสาเหตุสำคัญที่นักเรียนใช้ยาบ้า และนำไปสู่การแสดงออกทางพฤติกรรมในลักษณะต่าง ๆ เพื่อชดเชยหรือเรียกร้องความสนใจ หรือหลบหนีปัญหา การป้องกัน

และแก้ไขปัญหายาป่าจะได้ผลต้องแก้ที่สาเหตุคือ จิตใจ ซึ่งตรงกับหลักการของการแนะแนว ที่เชื่อว่าปัญหาพฤติกรรมทั้งหลายย่อมมีสาเหตุ ดังนั้น การแนะแนวสามารถนำมาใช้ในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาป่าได้ เพราะการแนะแนวเป็นกระบวนการช่วยเหลือบุคคลที่มุ่งพิจารณาจาก สาเหตุเป็นสำคัญ จากนั้นจึงดำเนินการช่วยเหลือตามสภาพปัญหานั้น ๆ โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ ช่วยบุคคลให้ช่วยตนเองได้ เพื่อให้บุคคลได้ค้นพบสิ่งเหล่านี้ คือ

1. รู้จักและเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง
2. รู้จักและเข้าใจสภาพแวดล้อมรอบตน
3. สามารถคิดและตัดสินใจได้อย่างถูกต้องเหมาะสม
4. สามารถปรับตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และสถานการณ์ต่าง ๆ ได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ

แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการควบคุมตนเอง (Self-control)

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมตนเอง มีผู้ให้คำจำกัดความและความหมายของการควบคุมตนเอง ดังต่อไปนี้

ไรท์ (Wright, 1975, หน้า 92 อ้างถึงใน ฐิยาพร กันตารณวัฒน์, 2546, หน้า 18)

ให้ความหมายของการควบคุมตนเอง ว่าหมายถึง การที่บุคคลสามารถที่จะบังคับนิสัยและพฤติกรรมของตนเอง เมื่อต้องเผชิญกับสิ่งชั่วร้ายและสถานการณ์กดดัน โดยปราศจากรางวัลหรือแรงสนับสนุนจากภายนอก

แบนดูรา (Bandura, 1977, หน้า 14 อ้างถึงใน นงนุช โรจนเลิศ, 2533, หน้า 16) ได้ให้ความหมายของการควบคุมตนเองว่า เป็นความสามารถในการกำหนดตนเองของบุคคล ด้านความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และการกระทำให้เป็นไปในทิศทางที่บุคคลต้องการ ไม่ว่าจะเผชิญปัญหาหรืออุปสรรคใด ๆ หรืออยู่ในสถานการณ์ที่เกิดปัญหาความขัดแย้งในใจ

โรเซนบัม (Rosenbaum, 1980, หน้า 109-121 อ้างถึงใน ฐิยาพร กันตารณวัฒน์, 2554, หน้า 18) ได้ให้ความหมายการควบคุมตนเองว่า เป็นความสามารถของบุคคลที่จะละเว้นการกระทำบางชนิด หรือความสามารถที่จะกระทำพฤติกรรมด้วยเหตุผลและความอดทน เพื่อให้ได้เกิดผลดีตามที่ต้องการหรือหลีกเลี่ยงสิ่งไม่ดีที่อาจเกิดขึ้นได้ ตลอดจนความสามารถในการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดพฤติกรรมตามที่บุคคลมุ่งหวังไว้ แม้เมื่อบุคคลนั้นต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรค หรืออยู่ในภาวะที่เกิดปัญหาความขัดแย้งในตนเอง

อะเวอริลล์ (Averill, 1973, หน้า 286 อ้างถึงใน นงนุช โรจนเลิศ, 2533, หน้า 16-17) ได้วิเคราะห์ความหมายของคำว่า “ความสามารถของตนในการควบคุม” ว่ามีองค์ประกอบ 3 ด้าน

คือทางด้านพฤติกรรม ทางด้านการรับรู้ และทางด้านการตัดสินใจ ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ความสามารถในการทำนายว่าจะเกิดอะไรขึ้น ตนจะทำอะไรได้บ้างและทำอะไรไม่ได้ ตนจะสามารถทำงานได้สำเร็จหรือไม่ จะมีใครมาขัดขวางบ้าง ตลอดจนถึงความสามารถในการที่จะกระทำให้เกิดผลตามที่ต้องการ ในเวลาและสถานที่ที่ตนต้องการ ความสามารถในการเลือกรับการกระตุ้นและเลือกกระทำ ตลอดจนความสามารถในการทำนายและควบคุมผลการกระทำ ซึ่งความสามารถดังกล่าวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการควบคุม และรับรู้การควบคุมโดยตนเองเป็นลักษณะสำคัญที่สุดการควบคุมตนเองจึงมีความเกี่ยวข้องกับสภาพจิตใจและพฤติกรรมของบุคคลจากความหมายของการควบคุมตนเองดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การควบคุมตนเอง หมายถึง เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาอุปสรรค หรืออยู่ในภาวะที่เกิดปัญหาความขัดแย้งในจิตใจ บุคคลสามารถที่จะกระทำพฤติกรรมด้วยเหตุผลและความอดทน เพื่อให้เกิดผลดีตามที่ต้องการ มีความสามารถในการควบคุมและปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง ให้เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพื่อให้ได้รับผลดี และสามารถหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

กระบวนการควบคุมตนเอง

กระบวนการที่ใช้ในการควบคุมตนเองนั้น ธอเรเซนและมาโฮนี (Thoresen & Mahoney, อ้างถึงใน ชูลิรัตน์ สุวรรณทะ, 2540, หน้า 24) ได้กล่าวว่ามีกระบวนการที่สำคัญในการควบคุมตนเองอยู่ 2 ประการ ได้แก่

1. การควบคุมสิ่งเร้า (Stimulus Control) หมายถึง กระบวนการที่บุคคลเรียนรู้ที่จะแสดงพฤติกรรมได้อย่างสอดคล้องกับสภาพการณ์หรือสิ่งเร้าของตนโดยประเมินเงื่อนไขและสภาพการณ์ที่ควบคุมพฤติกรรมอยู่ ด้วยวิธีการแยกแยะสิ่งเร้า จากนั้นจึงเปลี่ยนแปลงหรือจัดระบบสภาพการณ์สิ่งเร้าใหม่ เพื่อเอื้ออำนวยให้เกิดพฤติกรรมที่ต้องการ
2. การควบคุมผลกรรมด้วยตนเอง (Self-Presented) หมายถึง การให้ผลกรรมตนเองหลังจากที่ได้กระทำพฤติกรรมเป้าหมายแล้ว ซึ่งผลกรรมนี้อาจเป็นได้ทั้งการเสริมแรงหรือการลงโทษ ซึ่งในการควบคุมพฤติกรรมควรใช้การเสริมแรงมากกว่าการลงโทษ

ลักษณะการควบคุมตนเอง

โรเซนบัม (Rosenbaum, 1980 อ้างถึงใน ชูลิรัตน์ สุวรรณทะ, 2546, หน้า 54-55) ได้พัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับการควบคุมตนเอง โดยพัฒนาจากแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-efficacy) ของเบนจามิน โดยมีการจำกัดความว่า เป็นการที่บุคคลตัดสินใจเกี่ยวกับความสามารถของตนเองที่จะจัดการและดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งโรเซนบัมได้พัฒนามาเป็นแนวคิดของการควบคุมตนเองโดยสรุปว่า ลักษณะของบุคคลที่มีความสามารถควบคุมตนเอง ประกอบด้วยพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ดังนี้

1. มีการใช้ความคิด และการเตือนตนเอง (Self-statements) ในการควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์และทางร่างกาย เช่น การสังเกตตนเอง การประเมินตนเองจากข้อมูลที่มีการบันทึกด้วยตนเอง อาจจะมีการเสริมแรง โดยการให้รางวัลถ้ามีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น

2. มีการประยุกต์กลวิธีในการแก้ปัญหาอย่างเป็นลำดับขั้น นำมาใช้ในการควบคุมตนเอง (Problem Solving Strategies) เช่น การวางแผน การให้คำจำกัดความของปัญหา การประเมินทางเลือกต่าง ๆ และการคาดหมายถึงผลที่จะเกิดตามมา

3. มีความสามารถที่จะรอคอยผลรางวัลที่จะได้รับตอบแทน การอดได้ รอได้ ไม่กระทำสิ่งใดตามอำเภอใจ (Delay Immediate Gratification) ไม่ทำอะไรตามใจตนเอง สามารถควบคุมความต้องการของตนเองได้

4. มีการรับรู้ความสามารถของตนในการควบคุมตนเอง (Self-efficacy) ว่าจะสามารถทำงานหรือทำตามเป้าหมายที่ตนเองวางไว้ได้หรือไม่ ซึ่งการรับรู้ในความสามารถของตนจะสามารถทำให้มีเป้าหมายในชีวิตที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้นสอดคล้องกับแนวคิดของแซนทรอก (Santrok, 2001, หน้า 430-431 อ้างถึงใน ชูลีรัตน์ สุวรรณตะ, 2546, หน้า 55) ที่ได้กล่าวว่า ความสำเร็จในพัฒนาการทางจริยธรรมมาจากแนวคิดการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม กล่าวคือ การควบคุมตนเองนั้นเกี่ยวข้องกับความสามารถอดทนต่อสิ่งชั่วร้ายและความสามารถในการรอคอยเพื่อสิ่งที่พึงพอใจในกรณีของการอดทนต่อสิ่งชั่วร้ายนั้น เด็กต้องเอาชนะความปรารถนาในสิ่งที่ต้องการ ซึ่งเรียกว่าการยับยั้ง ในทำนองเดียวกัน เด็กต้องแสดงความอดทน อดกลั้น และการควบคุมตนเองในการรอคอยสิ่งที่พึงพอใจ เพื่อให้ได้รับรางวัลที่ยิ่งใหญ่ดังปรารถนาในอนาคตมากกว่ารางวัลเพียงเล็กน้อยที่ได้รับทันที

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของเบนดูรา (Albert Bandura)

การควบคุมตนเองในทฤษฎีของเบนดูรา (Bandura, n.d. อ้างถึงใน นงนุช โรจนเลิศ, 2533, หน้า 21-24) พัฒนาจากการเรียนรู้กฎเกณฑ์ในการประเมินพฤติกรรม โดยที่มนุษย์มีความนึกคิด และสามารถใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งต่าง ๆ ที่เรียนรู้ ดังนั้นมนุษย์จึงสามารถที่จะนำสัญลักษณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ มาคิด ไตร่ตรองทำให้สามารถมองเห็นวิธีการที่จะทำให้เกิดผลกระทบต่าง ๆ ที่ตนปรารถนา และมองเห็นวิธีการที่จะหลีกเลี่ยงผลกระทบที่เลวร้ายต่าง ๆ มนุษย์สามารถคิดในเชิงประเมินว่าพฤติกรรมหนึ่ง ๆ จะทำให้เกิดผลกระทบอะไรบ้าง และผลกระทบต่าง ๆ มีความปรารถนามากน้อยเพียงใด การคิดในเชิงประเมินเช่นนี้ นำไปสู่การตัดสินใจที่จะทำหรือไม่ทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง และนำไปสู่การควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามที่ตนตั้งใจไว้การพิจารณารายละเอียดของการพัฒนาการควบคุมตนเอง มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินตนเอง และการปฏิบัติต่อตนเอง

ของบุคคล ในลักษณะของพฤติกรรมต่อตนเอง (Self Directed Behavior) 3 ประเภท ตามแนวการ เรียนรู้ทางสังคม มีดังนี้

1. การควบคุมตนเอง (Self Control) เป็นความสามารถในการกำหนดตนเองในด้าน ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และการกระทำให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ ไม่ว่าจะเผชิญปัญหาหรือ อุปสรรคใด ๆ ที่ก่อให้เกิดปัญหา หรือความขัดแย้งในใจ ได้แก่ ความสามารถในการเลือกกระทำ การควบคุมอารมณ์ การควบคุมความคิด การยับยั้งใจในสิ่งยั่วชวน เป็นต้น การควบคุมตนเองนี้เกิด เช่นเดียวกับพฤติกรรมอื่น ๆ ของมนุษย์ คือ เป็นผลทั้งจากประสบการณ์ตรง และการเรียนรู้จากการ สังเกต มนุษย์จะควบคุมตนเองให้กระทำพฤติกรรมที่ได้เรียนรู้ว่าเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมใน สถานการณ์นั้น และมีผลกรรมที่ได้จากการกระทำเป็นที่พึงพอใจแก่ตนเองในการควบคุมตนเองนี้ บุคคลจำเป็นต้องมีการตั้งมาตรฐานพฤติกรรมสำหรับตนเองไว้ประพฤติปฏิบัติ มีการประเมินการ ประพฤติปฏิบัติของตนตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ และมีความรู้สึกซึ่งเป็นปฏิกิริยาต่อตนเองตามผลของ การประเมิน ซึ่งมาตรฐานพฤติกรรมที่บุคคลตั้งไว้ตัวเองจะเป็นสิ่งที่จะช่วยในการตัดสินใจ และชี้แนะ แนวทางในการกระทำของบุคคล เช่น การกำหนดปริมาณของงานที่ตนควรทำได้ก่อนลงมือทำ หรือกำหนดคุณภาพของผลงานที่ควรทำได้ไว้ล่วงหน้า

2. การประเมินตนเอง (Self Evaluation) เป็นการสำรวจ ทบทวน ตัดสินใจ และ ลงความเห็นว่า พฤติกรรมของตนเองที่ได้กระทำลงไปนั้นมีความถูกต้องเหมาะสมเพียงใด การประเมินตนเองนี้เป็นผลจากการได้สังเกตตัวเองแบบประเมินพฤติกรรมของเขเอง และเป็นผลจาก การที่บุคคลกระทำพฤติกรรมแล้วได้รับปฏิกิริยาจากผู้อื่น ผลที่ตามมาคือ ปฏิกิริยาต่อตนเอง (Self Reaction) ซึ่งมีทั้งในด้านบวกและด้านลบ ปฏิกิริยาต่อตนเองด้านบวกเกิดขึ้นเมื่อสามารถบรรลุถึง มาตรฐานที่ตนได้ตั้งไว้ อาทิเช่น ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง เป็นต้น ส่วนปฏิกิริยาทางลบ เป็นผลจากการกระทำที่ล้มเหลว ไม่บรรลุตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ เช่น ความรู้สึก ผิด ความเสียใจ และความละอายใจ เป็นต้น ผลการประเมินตนเอง โดยเฉพาะปฏิกิริยาในด้านบวก ที่เกิดขึ้น มีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้มนุษย์มีกำลังใจ และมีความกระตือรือร้นในการทำงานต่าง ๆ เนื่องจากมีความรู้สึกภูมิใจ และเชื่อมั่นในตนเอง แต่ในขณะเดียวกันหากบุคคลได้รับมาตรฐานของ การกระทำที่สูงเกินไปมาไว้เป็นของตนก็จะมีผลในด้านลบเกิดขึ้นด้วย กล่าวคือ บุคคลนั้นจะมี ความรู้สึกไม่พอใจในตนเองตลอดเวลา เนื่องจากไม่สามารถบรรลุถึงมาตรฐานที่ตนตั้งไว้สูงเกินไป นั้นได้และความไม่พอใจนี้จะนำไปสู่การลงโทษ หรือประณามตนเองเกินสมควร จะมีพฤติกรรมที่ เบี่ยงเบนผิดปกติไปหรือมีความผิดปกติทางจิตผลจากการประเมินตนเองนี้ ถือว่ามีความสำคัญ เเด่นชัดในการจูงใจให้บุคคลทำพฤติกรรมที่ถูกต้อง พฤติกรรมส่วนใหญ่ของพวกเราจะถูกควบคุม โดยผลที่ตามมาจากการประเมินตนเอง ซึ่งมีทั้งด้านบวกและด้านลบ เช่น ความพึงพอใจในตนเอง

ความไม่พึงพอใจในตนเอง ทำให้บุคคลรับรู้ตนเองในด้านต่าง ๆ แตกต่างกัน การประเมินตนเองนี้ ทำให้บุคคลสามารถที่จะควบคุมตนเองให้กระทำพฤติกรรมที่เหมาะสมได้

3. การปฏิบัติต่อตนเอง (Self Treatment) เป็นพฤติกรรมหรือการกระทำที่บุคคลกระทำต่อตนเอง อันเนื่องมาจากการประเมินตนเอง และจากปฏิกิริยาต่อตนเองทั้งทางด้านบวกและลบ ได้แก่ การให้รางวัลตนเอง การตำหนิตนเอง และการปรับปรุงตนเอง เป็นต้น การกระทำดังกล่าวนี้เป็นผลมาจากการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการมีแบบอย่างแบบดูรา ได้ให้ความสำคัญของการกระทำต่อตนเองว่า พฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์จะอยู่ภายใต้การควบคุมตนเองจากการให้แรงเสริมแก่ตนเอง ในกระบวนการนี้บุคคลจะมีการตั้งมาตรฐานในการกระทำของเขา และจะมีการตอบสนองการกระทำนั้น ในรูปแบบของการให้รางวัลแก่ตนเอง หรือการลงโทษตนเอง การให้รางวัลตนเองนี้เมื่อสามารถกระทำพฤติกรรมได้บรรลุเป้าหมาย จะมีผลให้บุคคลสามารถพัฒนาทักษะในการควบคุมตนเอง สามารถปรับปรุงและคงพฤติกรรมนั้นไว้ต่อไป ในด้านการลงโทษตนเองนั้นทำให้บุคคลสามารถลดความทุกข์ใจจากการทำผิดของตน และช่วยบรรเทาการลงโทษจากภายนอกได้ตามแนวคิดของแบบดูรา พฤติกรรมต่อตนเองทั้ง 3 ด้าน นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะหากบุคคลใดมีพฤติกรรมต่อตนเองอย่างถูกต้องและเหมาะสมแล้ว ย่อมเป็นปัจจัยให้มีการปฏิบัติต่อผู้อื่น และสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่ดีด้วย

ขั้นตอนการปรับพฤติกรรมด้วยวิธีการควบคุมตนเอง

มนุษย์จำเป็นต้องมีความสามารถในการควบคุมการกระทำของตนเอง การควบคุมตนเองเป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำรงชีวิตในสังคม การที่คนเราพยายามให้มีการควบคุมตนเองนั้น เกี่ยวข้องกับการเพิ่มขึ้นหรือลดลงของพฤติกรรม ซึ่งธอเรสเซน และมาโฮนี (Thoresen & Mahoney, 1974 อ้างถึงใน บุญสิทธิ์ ไชยชนะ, 2543, หน้า 17-18) ให้รายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการควบคุมตนเองดังนี้

ขั้นที่ 1 การตั้งเป้าหมาย (Goal Setting) คือ การกำหนดเกณฑ์ในการแสดงพฤติกรรมใด พฤติกรรมหนึ่งด้วยตนเอง ซึ่งการตั้งเป้าหมายนี้จะช่วยให้ผู้แสดงพฤติกรรมรู้ถึงพฤติกรรมที่ต้องการกระทำอย่างชัดเจน ตัวอย่างการตั้งเป้าหมายพฤติกรรม เช่น ฉันจะอ่านหนังสือให้ได้ 20 หน้าก่อนนอน ในกรณีที่บุคคลยังไม่สามารถตั้งเป้าหมายได้อย่างชัดเจน ก็ให้คนอื่นช่วยได้จนเขาจะสามารถตั้งเป้าหมายได้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามในการตั้งเป้าหมายนั้น เป้าหมายที่ตั้งควรจะเป็นเป้าหมายที่เป็นจริง และสามารถทำได้ เพราะถ้าเป็นเป้าหมายที่บุคคลไม่สามารถทำได้ เกิดความผิดหวังและก่อให้เกิดพฤติกรรมเบี่ยงเบนได้

ขั้นที่ 2 การสังเกตและบันทึกด้วยตนเอง (Self-Observing and Recording) เป็นกระบวนการที่บุคคลสังเกต หรือจำแนกลักษณะของพฤติกรรมตนเอง พิจารณาว่าตนได้แสดงพฤติกรรมตามเป้าหมายแล้วหรือยัง การสังเกตตนเองมักจะทำควบคู่ไปกับการบันทึกพฤติกรรม

ขั้นตอนในการสังเกตตนเอง

1. จำแนกพฤติกรรมเป้าหมายว่า พฤติกรรมอะไรที่ต้องการสังเกต
2. กำหนดระยะเวลาที่จะสังเกต และบันทึกการสังเกตได้
3. กำหนดวิธีการบันทึก และเครื่องมือที่ใช้ในการบันทึก
4. สังเกต และบันทึกพฤติกรรม
5. ทำแผนภาพหรือกราฟแสดงผลการบันทึก
6. วิเคราะห์ข้อมูลที่บันทึก เพื่อจะได้ข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรม

ขั้นที่ 3 การประเมินตนเอง (Self-evaluation) หมายถึง การที่บุคคลตัดสินพฤติกรรมของตนเองโดยการประเมินคุณค่าของพฤติกรรมจากข้อมูลที่ได้จากการบันทึกด้วยตนเอง ซึ่งทำให้เราได้พิจารณาถึงพฤติกรรมที่กำลังทำอยู่อย่างถี่ถ้วน

ขั้นที่ 4 การเสริมแรงตนเอง (Self-reinforcement) คือ การจัดผลกรรมที่เป็นแรงเสริมให้แก่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้วยตนเอง เพื่อให้พฤติกรรมนั้นเพิ่มขึ้น โดยที่เจ้าของพฤติกรรมเป็นผู้ดำเนินการเพื่อให้ได้แรงเสริมนั้นด้วยตนเอง การเสริมแรงตนเองมักเกิดร่วมกับการตั้งเป้าหมาย คือ มีการตั้งเป้าหมายหรือกำหนดเกณฑ์เสียก่อน แล้วจึงมีการเสริมแรงตามมากำหนดเกณฑ์นั้น บุคคลผู้เป็นเจ้าของพฤติกรรมอาจจะกำหนดได้ด้วยตนเอง หรือให้ผู้อื่นกำหนด ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของเบนดูรา (Bandura) ที่พัฒนาจากการเรียนรู้กฎเกณฑ์ในการประเมินพฤติกรรม นำไปสู่การตัดสินใจที่จะทำหรือไม่ทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง และนำไปสู่การควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามที่ตนตั้งใจไว้ ซึ่งการควบคุมตนเอง เป็นความสามารถในการกำหนดตนเองในด้านความคิด อารมณ์ ความรู้สึก และการกระทำให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ บุคคลจะต้องมีการตั้งมาตรฐานพฤติกรรมสำหรับตนเองไว้ประพฤติปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ช่วยในการตัดสินใจ และชี้แนะแนวทางในการกระทำของบุคคล พฤติกรรมของคนเราจะถูกควบคุมโดยผลที่ตามมาจากการประเมินตนเองในสิ่งที่เราได้กระทำลงไป ซึ่งมีทั้งด้านบวกและด้านลบ การประเมินตนเองอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้บุคคลสามารถที่จะควบคุมตนเองให้กระทำพฤติกรรมที่เหมาะสมได้

แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชน

คำว่า “วัยรุ่น” ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Adolescence” มีรากศัพท์เดิมมาจากภาษาละตินคือ “Adolescere” ซึ่งหมายถึง การเจริญเติบโตหรือการเจริญเติบโตเพื่อไปสู่วุฒิภาวะ (กุลกนกมณีวงศ์ และวรกัญญา ชมพูมิ่ง, 2543, หน้า 89)

ช่วงเวลาวัยแรกรุ่น คือ ระยะเวลาประมาณ 12-15 ปี คำว่า วัยแรกรุ่น แปลจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Puberty” มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คือ “Puberta” ซึ่งหมายถึง การเติบโตเป็นหนุ่มสาว เปลี่ยนสภาวะทางร่างกายจากความเป็นเด็กชายเด็กหญิง ร่างกายเติบโตเป็นผู้ใหญ่เกือบเต็มที่ทุกส่วน ลักษณะช่วงนี้เป็นช่วงเปลี่ยนวัยของชีวิตทางด้านร่างกาย การเปลี่ยนแปลงทางกายของเด็กวัยรุ่นเป็นต้นเหตุให้มีการเปลี่ยนแปลงทางอื่น ๆ ตามมา เช่น ด้านอารมณ์ ลักษณะสัมพันธภาพกับผู้อื่น สมรรถภาพทางสมอง ค่านิยม ทักษะคิด ความนึกคิดเกี่ยวกับตนเอง เป็นต้น (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2545, หน้า 330)

พัฒนาการโดยทั่วไปของวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นวัยที่สิ้นสุดของการเป็นเด็ก เป็นวัยกึ่งกลางของความเป็นเด็กกับผู้ใหญ่ วัยรุ่นจึงอยู่ในช่วงวัยหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต ที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างมากในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจและสังคม ดังนั้น การเข้าใจถึงธรรมชาติของวัยรุ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่ง โสกา ซปีลมันน์ (2536, หน้า 112) ได้เสนอพัฒนาการโดยทั่วไปของวัยรุ่นไว้ดังนี้

1. พัฒนาการด้านอารมณ์ที่เกี่ยวกับความรัก และความต้องการทางเพศเพิ่มมากขึ้นมีการเปลี่ยนแปลงที่เห็นชัดทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ ต้องการและให้ความสนใจเรื่องเพื่อนต่างเพศ ในช่วงนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่พ่อแม่ผู้ปกครองหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กวัยรุ่นควรจะต้องเข้าใจและโอบอ้อมผ่อนตาม

2. พัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองเพิ่มขึ้น เริ่มรู้จักที่จะปกป้องตนเอง

3. แยกตัวเองเมื่อถูกขัดขวางหรือไม่ได้รับความสนใจจากผู้ใหญ่หรือบุคคลรอบข้างให้ความสำคัญกับตนเองในทำนองหลงตัวเอง

4. เริ่มการเลียนแบบเพื่อทดแทนสิ่งที่ตนเองขาดไปหรือเพื่อหาคำตอบให้ตนเอง

ความต้องการของวัยรุ่น

ความต้องการเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต ความต้องการเกิดขึ้นเมื่อร่างกายขาดความสมดุล การขาดความสมดุลทำให้ร่างกายเกิดความเครียด ความไม่มีความสุข ดังนั้นร่างกายจึงต้องมีการกระทำเกิดขึ้น เพื่อให้ร่างกายกลับสู่สภาพสมดุลดั้งเดิม ซึ่งในแต่ละช่วงวัยของอายุมี

ความต้องการที่แตกต่างกันออกไปตามแต่ละพัฒนาการ ในช่วงวัยรุ่นมีความต้องการที่เด่นชัดดังต่อไปนี้ (ศรีเรือน แก้วกังวาน, 2545, หน้า 360-360)

1. ความต้องการเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ไม่ต้องการอยู่ใต้คำสั่ง คำบังคับบัญชาของผู้ใด โดยเฉพาะบุคคลที่มีอำนาจหรือสูงวัยกว่า รวมทั้งพ่อแม่ เพราะเด็กวัยรุ่นเชื่อว่าลักษณะที่เป็นเครื่องหมายของความเป็นผู้ใหญ่ คือ ความเป็นอิสระจากผู้ที่มิอำนาจเหนือตน

2. ต้องการมีตำแหน่ง รวมทั้งต้องการความสนับสนุนทั้งจากผู้ใหญ่และเพื่อนร่วมรุ่น

3. ต้องการแสวงหาประสบการณ์แปลก ๆ ใหม่ ๆ รวมทั้งความท้าทายตื่นเต้น เกลียดความจำเจซ้ำซาก ชอบทดลอง ยิ่งถูกห้ามยิ่งอยากทดลอง ฉะนั้น รัชนี เด็กวัยรุ่นไม่ว่าที่ไหนสมัยใด มักชอบฝ่าฝืนกฎระเบียบต่าง ๆ เด็กบางคนชอบลองสิ่งที่ไม่ดี ๆ ต่อต้านกฎเกณฑ์ของสังคมและสถาบัน เพื่อจะดูว่าผลที่ตามมาจะเป็นอย่างไร หรือบางคนอยากลองเพื่อประชดชีวิต

5. ความต้องการรวมพวกพ้อง มีกลุ่มก้อน เป็นความต้องการค่อนข้างสูงเพราะการรวมพวกพ้องเป็นวิถีทางให้เด็กได้รับสนองความต้องการหลายประการ เช่น ความรู้สึกอบอุ่นใจ การได้รับการยกย่อง ความรู้สึกว่ามีผู้ที่เข้าใจตน ร่วมทุกข์ร่วมสุขกับตน

6. ต้องการความรู้สึกมั่นคง อบอุ่นใจ และปลอดภัย เพราะเด็กมีอารมณ์หวั่นไหวง่าย เปลี่ยนแปลงง่าย ด้สนและด้งเลงง่าย เด็กจึงมีความต้องการเช่นนี้ค่อนข้างสูง

7. ความต้องการความถูกต้อง ความยุติธรรม วัยรุ่นถือว่าความยุติธรรมเป็นลักษณะหนึ่งของความเป็นผู้ใหญ่ เด็กจึงให้ความสำคัญอย่างจริงจัง ต่อความถูกต้อง ยุติธรรมตามทัศนะของตนเองเป็นอย่างยิ่ง และอยากทำอะไรหลาย ๆ อย่าง เพื่อเรียกร้องความยุติธรรมทั้งในแง่ส่วนบุคคลและสังคม

8. ต้องการความงามทางร่างกาย ไม่ว่าวัยรุ่นชายหรือหญิงต้องการให้คนรู้สึกชื่นชมเกี่ยวกับลักษณะของตนตามเพศของตนทั้งสิ้น เพราะคิดว่าความงามทางกายเป็นแรงจูงใจให้เข้ากลุ่มได้ง่าย เป็นที่ยอมรับของสังคม และดึงดูดใจเพศตรงข้ามความต้องการเมื่อเกิดขึ้นกับผู้ใดแล้ว หากไม่ได้รับการตอบสนองก็จะเกิดปัญหา ดังนั้น การที่จะส่งเสริมความต้องการของวัยรุ่นได้ ควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของวัยรุ่นและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาชีวิตหรือปัญหาต่าง ๆ ตามที่วัยรุ่นต้องการรู้ และแนะแนวทางในการดำเนินชีวิตเพื่อที่จะช่วยให้วัยรุ่นอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสม

ทฤษฎีเกี่ยวกับวัยรุ่น

ทฤษฎีพัฒนาบุคลิกภาพของ อีริกสัน (Erikson) อีริกสันแบ่งระยะพัฒนาการออกเป็นขั้นต่าง ๆ 8 ขั้น พัฒนาการแต่ละขั้นติดต่อกันไปตลอดเวลา โดยมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย

เป็นตัวนำไปสู่พัฒนาการขั้นต่อ ๆ ไป สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาการก็คือ (พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2530, หน้า 128-141)

1. แรงขับพื้นฐานภายในร่างกาย
2. อิทธิพลจากวัฒนธรรม
3. ความแตกต่างของแต่ละบุคคล

อิริคสันแบ่งพัฒนาการตามความต้องการทางสังคมของบุคคล และเชื่อว่าในแต่ละขั้นถ้าเด็กไม่ได้รับความสุขความพอใจในวัยใด ก็จะทำให้เกิดปัญหาสะสมต่อมา ซึ่งถ้าเด็กแก้ปัญหาได้สำเร็จก็จะเกิดความรู้สึกที่ดีเหลือตกค้างอยู่ก่อนที่จะก้าวขึ้นสู่พัฒนาการขั้นต่อไป แต่ถ้าแก้ปัญหาไม่ได้ก็จะเกิดความรู้สึกที่ไม่ดี (สุชา จันทน์เอม, 2542, หน้า 35-36)

ขั้นที่ 1 ระยะเวลาเชื่อถือว่าไว้วางใจกับความระแวงไม่ไว้วางใจ (Trust VS. Mistrust) อายุแรกเกิด-1 ปี วัยนี้เด็กต้องอาศัยผู้อื่น โดยเฉพาะแม่ เป็นผู้เอาใจใส่ดูแลให้นม อุ้มชู แต่งตัวและสอนให้เด็กพบกับสิ่งเร้าใหม่ ๆ พ่อแม่จะคอยรัก สัมผัส พูดยุ้ย เล่นด้วยตลอดเวลา ถ้าเด็กได้รับความรัก ความอบอุ่น ความพอใจ เด็กจะเกิดความรู้สึกว่าตนสามารถอยู่ในโลกได้อย่างมีความสุขเกิดความเชื่อถือว่าไว้วางใจต่อโลก ทำให้กล้ากระตือรือร้นที่จะเรียนสิ่งใหม่ และรู้จักไว้วางใจคนอื่น แต่ถ้าเด็กไม่ได้รับความรักความอบอุ่นเท่าที่ควร เขาจะเกิดความกลัว ว่าเขารู้สึกว่าถูกทอดทิ้ง ทำให้ไม่เชื่อถือใคร กลายเป็นเด็กเฉื่อยชาหรือไม่อยากเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ดังนั้น พัฒนาการทางสังคมและอารมณ์ขั้นพื้นฐานจึงขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของเด็กกับแม่

ขั้นที่ 2 ระยะเวลาที่มีความอิสระกับความสงสัยไม่แน่ใจ (Autonomy VS. Doubt) อายุ 1-3 ปี เด็กเริ่มช่วยตัวเองได้บ้าง เช่น การกินอาหาร การขับถ่าย การเดิน การพูด และทำอะไรได้ตามอิสระ เป็นระยะที่เด็กพยายามใช้คำพูดของตนเอง และพยายามสำรวจโลกรอบ ๆ ตัว ถ้าพ่อแม่ให้การสนับสนุน กระตุ้นให้เด็กรู้จักช่วยตัวเอง จะทำให้เด็กมีความสามารถไม่ต้องพึ่งผู้ใหญ่ และมีอิสระ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าพ่อแม่คอยห้ามปราม กีดกัน หรือปกป้อง ไม่ยอมรับ จะทำให้เด็กรู้สึกละอายและสงสัยตัวเอง

ขั้นที่ 3 ระยะเวลาที่มีความคิดริเริ่มกับความรู้สึกผิด (Initiative VS. Sense of Guilt) อายุระหว่าง 4-5 ปี วัยนี้เด็กจะชอบเล่นและเด็กจะเริ่มเรียนรู้บทบาททางสังคม เช่น การรับผิดชอบต่อสมบัติของตน เด็กจะมีพัฒนาการทางความคิดริเริ่มจากการเล่น เด็กจะผูกพันกับพ่อแม่น้อยลง แต่มีความสัมพันธ์กับเพื่อนที่บ้าน เพื่อนที่โรงเรียนหรือญาติพี่น้องเพิ่มขึ้น ถ้ากิจกรรมต่าง ๆ ที่เด็กทำได้ รับการสนับสนุนจากพ่อแม่ จะทำให้เด็กสบายใจ มีความคิดริเริ่ม แต่ถ้าพ่อแม่เข้มงวดกวดขันหรือคอยควบคุมตลอดเวลา จะทำให้เด็กรู้สึกว่าตัวเองทำผิด ขาดความคิดริเริ่ม

ขั้นที่ 4 ระยะเวลาที่มีความขยันหมั่นเพียรกับความรู้สึกมีปมด้อย (Industry VS. Inferiority) อายุระหว่าง 6-11 ปี ในระยะนี้ เด็กมีทักษะทางร่างกายและสังคมมากขึ้น สามารถมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น โดยไม่ต้องอาศัยความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ เด็กเริ่มมีการแข่งขันกันทำงาน เด็กผู้ชายมักจะได้รับการอบรมสั่งสอนให้ทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับเครื่องนุ่งห่ม ในขณะที่เด็กหญิงเรียนรู้ทางด้าน การบ้าน การครัว เย็บปักถักร้อย แต่ทั้งสองเพศก็มีโอกาสที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ตนสนใจเท่ากัน ถ้าหากพ่อแม่ ครูอาจารย์ได้กระตุ้น ส่งเสริมและสนับสนุนอย่างถูกต้อง เด็กก็จะกระตือรือร้นในการทำงานให้สำเร็จ แต่ถ้าพ่อแม่ หรือครูอาจารย์คอยขัดขวาง เด็กก็อาจไม่ประสบความสำเร็จในการทำงาน และเกิดความรู้สึกมีปมด้อย

ขั้นที่ 5 การรู้จักตนเองหรือการ ไม่รู้จักตนเอง (Identity VS. Identity Diffusion) (พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุษย์, 2530, หน้า 128-141) อายุ 12-17 ปี ในวัยนี้ร่างกายของเด็กจะเจริญและมีวุฒิภาวะเข้าสู่วัยรุ่น มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วจนเด็กไม่แน่ใจเหมือนกันว่าจะเกิดอะไรขึ้น เขาต้องเปรียบเทียบกับเพื่อน ๆ เพื่อให้มั่นใจว่าเขาเป็นเหมือนเพื่อน อีริคสันได้เปรียบเทียบระยะวัยรุ่นนี้ว่าคล้าย ๆ กับเป็นระยะที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ทดลองบทบาทต่าง ๆ ก่อนที่จะเริ่มเป็นผู้ใหญ่อย่างจริงจัง ซึ่งสิ่งที่เด็กควรรู้จักทดลองปฏิบัติและปรับตัวก่อนก้าวเข้าสู่ผู้ใหญ่มีดังนี้

1. การรู้จักใช้เวลาว่างให้ถูกต้องมีประโยชน์ และจะต้องปฏิบัติตนให้เหมาะกับกาลเทศะ
 2. สร้างความมั่นใจในตนเอง กล้าที่จะทำตามความสามารถของตนและกล้าเผชิญปัญหา และแก้ปัญหาให้ลุล่วงไปโดยไม่ปล่อยปัญหาให้ลุล่วงเลยไป
 3. ทดลองบทบาทต่าง ๆ ที่สังคมกำหนดให้
 4. การทำงานต้องมีความหวัง และตั้งระดับความสำเร็จในการทำงาน
 5. พัฒนารูปแบบของเพศให้เหมาะสมตามกฎเกณฑ์และค่านิยมของสังคม
 6. รู้จักการเป็นผู้นำหรือผู้ตาม
 7. สร้างอุดมคติเป็นของตนเอง และรู้จักพิจารณาเปรียบเทียบศึกษาอุดมคติของบุคคลอื่น
- ทั้ง 7 ลักษณะนี้ ถ้าผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเปิดโอกาสให้เด็กอย่างเต็มที่ ทำให้เด็กมีโอกาสทดลอง เพื่อหาประสบการณ์ ก็จะทำให้เด็กวัยรุ่นไม่มีปัญหา ปรับตัวได้สำเร็จ แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าผู้ใหญ่ไม่ให้โอกาสการพัฒนาเอกลักษณ์ของตน ก็จะทำให้เด็กสับสนตัดสินใจไม่ถูกว่าจะเลือกแนวทางชีวิตของตนอย่างไร

ขั้นที่ 6 ความรู้สึกว่าคุณมีเพื่อนหรือมีความรู้สึกอ้างว้าง (Intimacy VS. Isolation) อายุ 17-21 ปี หลังจากเด็กผ่านเข้าสู่วัยรุ่นแล้ว เด็กก็จะเริ่มเป็นสมาชิกที่มีส่วนรับผิดชอบกับสังคมอย่างเต็มที่ และกำลังเป็นวัยที่มุ่งหมายกับการทำงาน และการอยู่ใกล้ชิดกับเพศเดียวกันหรือเพศตรงข้าม เพื่อเลือกหาคนที่คบกันได้อย่างสนิทสนม ซึ่งจะนำไปสู่ความผูกพันใกล้ชิด และการแต่งงาน และ

พัฒนาการในระดับต้น ๆ ของเขาประสบความสำเร็จแค่ไหน ถ้าเขารู้จักตนเอง มั่นใจในตนเองอย่างแท้จริง เขาก็จะสามารถที่จะให้ความสนิทสนมอย่างจริงจังกับบุคคลอื่นได้ ในทางตรงกันข้าม ถ้าเขาไม่ประสบความสำเร็จในพัฒนาการขั้นต้น ๆ เขาจะไม่ไว้วางใจผู้อื่น ไม่มีความพอใจในตนเองปรับตัวเข้ากับผู้อื่นไม่ได้ ทำให้รู้สึกอ้างว้างและว่าเหว

ขั้นที่ 7 ความรู้สึกรับผิชอบแบบผู้ใหญ่หรือความรู้สึกเฉื่อยชา (Generativity VS. Stagnation) อายุ 22-40 ปี ในวัยนี้มนุษย์เริ่มมีความรับผิดชอบแบบผู้ใหญ่ คือ การแต่งงานและเป็นบิดา มารดา นอกจากจะมีความรับผิดชอบในตนเองแล้ว ยังต้องรับผิดชอบต่อบุคคลอื่นด้วย โดยเฉพาะบุตร ต้องมีความรับผิดชอบที่จะอบรมเลี้ยงดูบุตรให้มีความสุข ประสบความสำเร็จในชีวิต บุคคลที่ประสบความสำเร็จในพัฒนาการขั้นต้น ๆ มาก่อน จะรู้จักบทบาทหน้าที่ของตน รู้สึกรับผิดชอบและพอใจในฐานะและชีวิตของตน แต่ถ้าบุคคลใดไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตก็จะทำให้ขาดความไว้วางใจใคร รู้สึกว่าตนไม่มีความสามารถ มีปมด้อย ไม่ยุ่งเกี่ยวกับใคร ไม่มีความรับผิดชอบต่อตนเอง หรือสังคม ทำให้กลายเป็นคนเฉื่อยชา และขาดความกระตือรือร้นในการสร้างหลักฐานให้กับตนเองและครอบครัว

ขั้นที่ 8 ความรู้สึกมั่นคงและความรู้สึกท้ออาลัย (Ego Integrity VS. Despair) อายุ 40 ปีขึ้นไป ในวัยนี้เป็นวัยที่บุคคลควรประสบความสำเร็จในชีวิตขั้นสูงสุด ถ้าเขาเป็นผู้ที่มีพัฒนาการทางบุคลิกภาพดีเรื่อย ๆ มาเขาก็จะประสบความสำเร็จในวัยนี้เขาจะยอมรับความจริงในวัยที่เปลี่ยนแปลงไป มีความสุขในชีวิตที่เหลืออยู่ มีความสุขุม ยอมรับการแก่ การเจ็บ การตายที่จะเกิดขึ้น แต่ถ้าในพัฒนาการระดับต้นเขาไม่ประสบความสำเร็จเขาก็จะหมดหวัง ไม่พอใจในชีวิตที่ผ่านมา ไม่ยอมรับสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เกิดความคับข้องใจ และท้อแท้สิ้นหวังท้ออาลัยในชีวิต

จากการศึกษาทฤษฎีพัฒนาบุคลิกภาพของอีริกสัน พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นจะอยู่ในช่วงพัฒนาการขั้นที่ 5 คือ การรู้จักตนเองหรือการไม่รู้จักตนเอง ในช่วงวัยนี้จะถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงจากเด็กเข้าสู่วัยรุ่น เปลี่ยนแปลงจากระดับประถมเข้าสู่ระดับมัธยม เปลี่ยนแปลงจากการที่เคยให้ความสำคัญกับพ่อแม่กลายเป็นพ่อแม่ไม่สามารถมีอิทธิพลเหนือเขาได้ เพราะเด็กวัยรุ่นจะเริ่มมีความคิดที่เปิดกว้างสำหรับสิ่งใหม่ จะเลียนแบบคนที่มีสภาพคล้ายกับตัวเอง นั่นคือเพื่อน ในช่วงวัยนี้วัยรุ่นกำลังค้นหาเอกลักษณ์ที่เหมาะสมสำหรับตัวเอง หากวัยรุ่นได้มีโอกาสทดลองทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อหาประสบการณ์ด้วยตัวของเขาเอง โดยที่พ่อแม่มีทำที่ที่แสดงการเป็นเพื่อนที่เข้าใจ พร้อมจะรับฟังความต้องการของเขา ก็จะทำให้วัยรุ่นสามารถค้นหาเอกลักษณ์ที่เหมาะสมสำหรับเขาได้ ส่งผลให้วัยรุ่นรู้จักการเห็นคุณค่าในตนเอง ตรงกันข้ามหากวัยรุ่นไม่ได้รับการเปิดโอกาสในการค้นหาเอกลักษณ์ของตนเอง ก็จะทำให้เกิดปัญหาไม่สามารถพัฒนาตนเองได้

ขาดการยอมรับในตนเอง ขาดการเห็นคุณค่าในตนเอง ส่งผลต่อการแสดงพฤติกรรมในด้านลบต่อตนเอง เช่น ไม่มั่นใจในความสามารถของตนเองจึงต้องเสพยาเพื่อกระตุ้นร่างกาย หรือเสพยาเพื่อให้กลุ่มเพื่อนยอมรับตนเอง

ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียนอนุบาลวังสมบุญ อำเภอวังสมบุญ จังหวัดสระแก้ว

โรงเรียนอนุบาลวังสมบุญ เดิมชื่อ โรงเรียนบ้านวังสมบุญ ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2517 นายเสริม แสนใจกล้า มาดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2532 นายวินัย รื่นกลิ่น มาดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ และผู้อำนวยการตามลำดับ

ปีการศึกษา 2541 โรงเรียนได้เข้าร่วมในโครงการสหวิทยาเขต ได้เปลี่ยนชื่อจากโรงเรียนบ้านวังสมบุญ เป็นโรงเรียนอนุบาลวังสมบุญ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากิ่งอำเภอวังสมบุญ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระแก้ว

ปีการศึกษา 2544 โรงเรียนได้รับอนุมัติให้จัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี โดยมีการเปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นปีแรก โดยมีนักเรียนจำนวน 45 คน

ปีการศึกษา 2545 ได้รับการคัดเลือกเป็นโรงเรียนเครือข่ายใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและใช้เป็นปีแรกในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 4 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

วันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2547 นายโสภี ศรีเพ็ชร มาดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลวังสมบุญ จนถึงปัจจุบัน

วิสัยทัศน์

ภายในปี พ.ศ. 2555 โรงเรียนอนุบาลวังสมบุญ เป็นผู้นำในการจัดการศึกษาด้วยระบบ ICT และภูมิปัญญาไทย นักเรียนมีคุณธรรม คุณภาพ เน้นการมีส่วนร่วมดำรงตนอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเป็นเลิศทางวิชาการ เป็นคนดี มีคุณธรรม

1. ผู้เรียนทุกคนได้รับการศึกษาตามสิทธิที่รัฐธรรมนูญกำหนดอย่างเสมอภาค
2. ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนา คุณภาพสู่ความเป็นเลิศด้วยระบบ ICT และภูมิปัญญาไทย

ไทย

3. ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้มีคุณธรรมตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. ครูและบุคลากรทุกคนเป็นผู้นำในการจัดการศึกษา
5. ชุมชน ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามความต้องการและสอดคล้องกับท้องถิ่น

ท้องถิ่น

ปรัชญาโรงเรียน รักความสะอาด ไม่ขาดวินัย ใฝ่ใจศึกษา ประารถนาคุณธรรม

อักษรย่อของโรงเรียน

ระดับชั้นอนุบาลและระดับชั้นประถมศึกษา ใช้อักษร ว. ส.

ระดับชั้นมัธยมศึกษา ใช้อักษรย่อ ม. ว. ส.

สีประจำโรงเรียน ชมพู-เหลือง

จำนวนนักเรียน 1,411 คน ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 315 คน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อาทิ ครูศากยวงศ์ (2544) ศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมด้านความรู้และการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้าของนักเรียน นักศึกษาในเขตภาคใต้ของประเทศไทย จากผลการศึกษากการป้องกันตนเองจากยาบ้าของนักเรียน นักศึกษาในเขตภาคใต้ของประเทศไทย พบว่านักเรียน นักศึกษาที่ปฏิบัติตนที่ดี มีความสัมพันธ์การป้องกันตนเองจากยาเสพติด

กรองทอง เสนชัย (2545) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยนำ ปัจจัยเอื้อ และปัจจัยเสริม ตามรูปแบบ PRECEDE MODEL กับพฤติกรรมการเสพยาบ้าของนักเรียนผลการวิจัยพบว่า การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการเสพยาในทางลบ

พจนารถ องอาจ (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่องการประยุกต์โปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนชั้น ปวช. ปีที่ 1 วิทยาลัยเทคนิคสุพรรณบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการประยุกต์โปรแกรมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียน พบว่า ทักษะการเห็นคุณค่าในตนเองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด

นงลักษณ์ สุธรรมรักษ์ (2545) ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิผลโปรแกรมสุขศึกษาเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 6 จังหวัดสระบุรี โดยการประยุกต์ทฤษฎีต้นไม้เชิงจริยธรรมกับการเรียนรู้แบบการมีส่วนร่วมและกระบวนการสุขศึกษาโดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 2 กลุ่มจาก 2 โรงเรียน กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มทดลอง จำนวน 37 คน กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มเปรียบเทียบ จำนวน 36 คน พบว่า การควบคุมตนเองมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันการเสพยาบ้า

ประภาศรี ทรัพย์ธนบูรณ์ (2546) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมป้องกันสารเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา และปัจจัยทางสังคม พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมป้องกันสารเสพติดอยู่ในระดับดี นักเรียนที่มีเพศ ระดับชั้น ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง รายได้ของนักเรียนและการพักอาศัยต่างกัน มีพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดไม่แตกต่างกัน

สมชาย กุลวิเชียร (2547) ได้ศึกษาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้าของนักเรียนนักศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี สรุปว่าปัจจัยเรื่องเพศ พบว่าเพศชายมีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้าในระดับต่ำกว่าเพศหญิงเล็กน้อย ปัจจัยที่พ่อกอาศัย พบว่ามีความสัมพันธ์กับสถานที่พ่อกอาศัยใกล้-ไกลแหล่งอบายมุขอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01 ปัจจัยด้านครอบครัวไม่ว่าบิดามารดาจะอยู่ด้วยกันหรือแยกกันอยู่ไม่มีผลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า นอกจากนี้นักเรียนนักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับยาบ้าอยู่ในระดับสูง ส่วนปัจจัยด้านการคบเพื่อนนั้นพบว่า เพื่อนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้าอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.01 สำหรับปัจจัยด้านสถานศึกษาพบว่าสถานศึกษามีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพยาบ้าในระดับสูง

สุภาพร ธนะชานันท์ (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่องอิทธิพลของมาตรการป้องกันยาเสพติดในโรงเรียน และครอบครัวกับความผูกพันทางสังคมที่มีต่อการป้องกันยาเสพติดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความภาคภูมิใจในตนเอง ความผูกพันกับครอบครัว ความผูกพันกับโรงเรียน ความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สังคมยอมรับ สัมพันธภาพของคนในครอบครัว และการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติด

ทิพวรรณ ขาวใส (2548) ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการป้องกันตนเองจากยาบ้าของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนสามัญศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรีเขต 1 และ 2 ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาบ้าในระดับดี นักเรียนที่มีเพศ ระดับการศึกษา รายได้ที่ได้รับจากผู้ปกครอง แหล่งข้อมูลข่าวสารที่ได้รับเกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากยาบ้าและการคบเพื่อนต่างกัน มีพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดไม่แตกต่างกัน ในด้านความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากการเสพยาบ้า เจตคติเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาบ้า ความสามารถแห่งตนในการป้องกันการเสพยาบ้า แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาบ้าและการมุ่งอนาคตควบคุมตนเองเกี่ยวกับการป้องกันการเสพยาบ้าไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันการเสพยาบ้าของนักเรียน

ศศิประภา สุขแจ่ม (2551) ได้ศึกษาพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นขององค์การบริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่งในจังหวัดสระแก้ว พบว่าภาพรวมพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ใน

การศึกษา มีความรู้ในการป้องกันตนเองจากยาเสพติด ทักษะดีในการป้องกันตนเองจากยาเสพติด และพฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากยาเสพติดในระดับสูง

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University